

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Huis van samenkomst: 350 jaar Esnoga in Amsterdam

Wallet, B.T.

Publication date

2025

Document Version

Final published version

Published in

aleh

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Wallet, B. T. (2025). Huis van samenkomst: 350 jaar Esnoga in Amsterdam. *aleh*, 83(1), 14-17.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

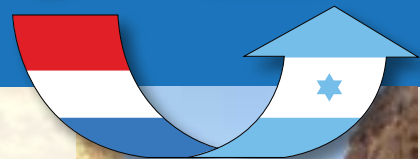
Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, P.O. Box 19185, 1000 GD Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

december 2025 כסלו תשפ"ו editie 83/1

ALEH עולה

UITGAVE VAN IRGOEN OLEI HOLLAND • בטאון ארגון עולי הולנד

חג הנוכה שמח!

Jad Davids יד דוידס
The Joseph Zvi Davids Welfare Fund Ltd.

**U WILT IEMAND
EREN OF EEN
CADEAU GEVEN?**

En tevens Jad Davids
steunen om anderen
te helpen?

Elke andere donatie is
natuurlijk ook altijd welkom
(vrij van belasting)

**Bank Leumi: 10
Snief Raanana: 828
Rekening nummer:
6290046**

Schenk dan een mooie oorkonde!

elk bedrag vanaf 100 ₪
is welkom
een "zilveren" oorkonde vanaf 500 ₪
een "gouden" oorkonde vanaf 1000 ₪

**Neem contact op met:
Davidsfonds60@gmail.com**

December 2025 כסלו התשפ"ו
December 83 nummer 1 (digitaal)

Over de Aleh

Aleh is een uitgave van Irgoen Olei Holland. Copyright © Irgoen Olei Holland. Ons blad wordt digitaal of afgedrukt gelezen in meer dan 1000 huishoudens van leden en belangstellenden en staat tevens op onze website - www.ioh.co.il.

Redactie

Bart Berman, Rob Coopman, Ya'akov Almor, Yudith Guttman.

Aan dit nummer werkten mee: Sef van Ments, Ya'akov Almor, Yudith Guttman. Chris Bonfeel, Rob Coopman, Bart Berman, Bart Wallet, Chaim (Geert) Stuart Cohen, David de Leeuw, Dr. Galit Pinto en Hila Barhon (Beth Joles), Ido Aharon (Beth Juliana), afdeling Jeruzalem, Itamar Engelsman (afdeling Tel Aviv), Simon Soesan (afdeling Haifa in heroprichting), Rita Jacobs, Harry Polak, Govert van Brakel, Jona Schellekens, Michel en Asjer Waterman, Sietske van der Waa, Louis Weijl.

Vormgeving

Efrat Sraya

Drukwerk

Hauser Printing

Administratie - Advertenties

Kantoor IOH | tel: 058-5625611
ioholland.office@gmail.com; www.ioh.co.il

Redactieadres Aleh magazine

E-mail: Alehigh@gmail.com

Stuur uw bijdragen aub per email met een bestand in MS Word (*.doc file) als aanhangsel.

Foto's dienen aangeleverd te worden - ook als aanhangsel - in hoge resolutie/kwaliteit, in .jpg formaat.

LIDMAATSCHAP

Het lidmaatschap van de IOH kost in 2026 NIS 295.
Tot 1 april betaalt u NIS 270,-.

ABONNEMENTEN

In Nederland € 45,- per jaar. Buiten het eurogebied \$ 70,- per jaar.

De redactie van Aleh en het hoofdbestuur van Irgoen Olei Holland zijn niet verantwoordelijk voor de inhoud van de advertenties. Anonieme bijdragen en brieven worden niet geplaatst. In zeer uitzonderlijke gevallen wordt de naam op verzoek geheim gehouden. Plaatsing van een ingezonden brief betekent niet dat de redactie zich met de inhoud verenigt. De redactie behoudt zich het recht voor om ingezonden stukken in te korten, te redigeren of niet te publiceren.

Contributies van leden en donaties van iedereen zijn welkom. Onze bankgegevens staan hiernaast

Op de voorpagina: foto's van Ein Bokek door Carla Gavzey; Eilat door Chaim Caran; Givat Ram door Dick Markus. Mitzpe Ramon en Chof Hacarmel door Ya'akov Almor.

- 4 **Van de voorzitter**
- 5 **Van de redactietafel**
- 6 **Afscheid van Chris, kennismaking met Yudith**
- 7 **Personalia**
- 8 **Rob Coopman interviewt Bart Berman**
- 10 **Portugees Israëlietische Gemeente viert 350 jaar Snogje**
- 14 **350 jaar Esnoga in Amsterdam**
- 18 **IOH, bedankt!**
- 19 **Afdeling Be'er Sheva en het zuiden**
- 20 **Uit de ouderhuizen – Beith Joles**
- 25 **בית יולס בחיפה**
- 28 **Uit de ouderhuizen – Beith Juliana**
- 31 **Afdeling Jeruzalem**
- 32 **Afdeling Tel Aviv**
- 33 **Afdeling Haifa (in heroprichting)**
- 34 **De Nederlandse taal**
- 36 **Een decennium Israël**
- 38 **Gustav Czopp, een vergeten Joodse radiopionier**
- 42 **De sjofar van Frans Schellekens**
- 44 **De Verkiezingen in Nederland**
- 47 **De Watermannen**
- 50 **Struikelstenen bij het Dr. Sarphatihuis**
- 52 **“Still Here - Nog Altijd Hier”**
- 56 **Rebellie van de Hoop**

Bankgegevens Irgoen Olei Holland | Bank Mizrahi
Tefahot | Filiaal 494 - HaHashmonaim, Tel Aviv Rekening
237069 | Swiftcode: MIZBILIT | Ibannummer:
IL66 0204 9400 0000 0237 069

BESTE LEDEN, VRIENDEN,

Een veel gestelde vraag aan mij in de korte periode dat ik nu voorzitter ben is "Waar blijft de Aleh?". Ik heb de afgelopen tijd gemerkt, hoe belangrijk de Aleh is in het leven van veel leden van de IOH.

En inderdaad, de afgelopen periode is de Aleh door allerlei omstandigheden niet verschenen. Maar gelukkig, **נס כותן** **היה כאן** en voor u ligt weer een kersvers nummer.

Ik wil hartelijk dank zeggen aan de redactie, Ya'akov Almor, Bart Berman en Rob Coopman, en aan onze kantoormedewerkster Yudith Guttman, die veel energie en tijd in het verschijnen van de ALeh hebben gestoken.

Ik ben nu mijn ronde aan het doen "langs de velden" zoals het heeft. Mijn bezoeken aan Be'er Sheva, Netanya en Tel Aviv, en hopelijk binnenkort aan Jeruzalem, Beit Joles en Beit Juliana hebben me veel inspiratie gebracht en hebben me geleerd hoe belangrijk de IOH nog is voor vele leden.

Wat mij betreft beloof ik u dat ik mijn uiterste best zal doen om nieuw elan in de organisatie te brengen en ook de samenwerking op te zoeken met andere organisaties in Israël die de Nederlandse gemeenschap in Israël dienen.

Ik hoop spoedig u te ontmoeten, hetzij in persoon, hetzij via Zoom.

Tot slot: binnenkort is het Chanoeka. Laten we hopen dat het voorbeeld van Yehudah HaMaccabi, die vocht voor de Joodse cultuur en waarden, ons **tot voorbeeld en inspiratie zal zijn**.

Chanoeka Sameach!

Uw voorzitter

Sef van Ments

Adverteren in Aleh doet verkopen!

Advertentietarieven worden op aanvraag verstrekt door het kantoor van de IOH

פרסם ב"עלה" ותגיע לאלפי קוראים!

לקבלת תעריפי פרסום אנא פנה למשרד ארגון עולי הולנד

Advertise in Aleh and reach many thousands of readers!

For advertising rates please apply to the office of Irgoen Olei Holland

BESTE IOH LEDEN,

Voorzitter Sef van Ments vermeldde het al: gedurende dit kalenderjaar heeft u het – tot nu toe - zonder de Aleh moeten doen.

Daar zijn een aantal redenen voor.

Allereerst heeft Chaya Brasz, gedurende de laatste jaren de facto hoofdredakteur, afscheid van de Alehredactie genomen. Daarmee bleven er slechts drie redactieleden over: Rob Coopman, Bart Berman en ondergetekende.

Ook nam onze vertrouwde en geliefde Chris Bonfeel afscheid van het IOH kantoor. Chris is met pensioen! We hebben een korte afscheidsbrief van haar geplaatst.

Ten derde hebben we een nieuwe voorzitter, een nieuw Hoofdbestuur – en een nieuwe bezetting van het kantoor, in de persoon van Yudith Guttman (let op – Yudith met een “Y,” en Guttman met dubbele “t” en een enkele “n.” Yudith stelt zich verderop zelf even voor. Geen van de hier bovengenoemden hebben enige ervaring met het maken van de Aleh, wat het bestuur niet verhinderde Yudith op te dragen ook de Aleh onder haar hoede te nemen.

Door Yudith in het diepe te gooien, was het voor haar zwemmen, verzuipen of hardop ‘help’ te roepen! Gelukkig deed ze het laatste en vroeg ze om mijn vakmatige hulp. Derhalve teken ik hieronder als (eenmalig?) waarnemend hoofdredakteur, of misschien moet het waarnemend badmeester - מציל - zijn?

Vanzelfsprekend willen alle leden dat de Aleh weer op de rails komt en regelmatig uitgegeven wordt - digitaal en op papier. Om dat doel te verwezelijken zal er wel een aantal belangrijke vragen worden beantwoord en beslissingen genomen. Zonder een duidelijk beleid en gegronde fundering kan de Aleh niet vooruit!

Hoe krijgen we een groter redactioneel team (van vrijwilligers) op de been? Zonder een actieve, creatieve redactie zal het gewoon niet gaan!

Zoniet, misschien is het tijd om de samenstelling van de Aleh te professionaliseren? Het geld is er, daar is geen

twijfel over, en het is daarom een kwestie van de leden om dit, zo gewenst, te bevorderen.

Blijft de Aleh een gedrukt blad – met een digitaal afschrift, zoals nu - of wordt de Aleh een hybride publikatie, bijv een veel mooiere ‘doorlopende’ website, met een maandelijks (digitale) nieuwsbrief, en éénmaal per jaar een mooi en dik gedrukt blad, bijv met Rosj HaSjana, een blad dat een lang leven op uw bijtafeltje kan leiden.

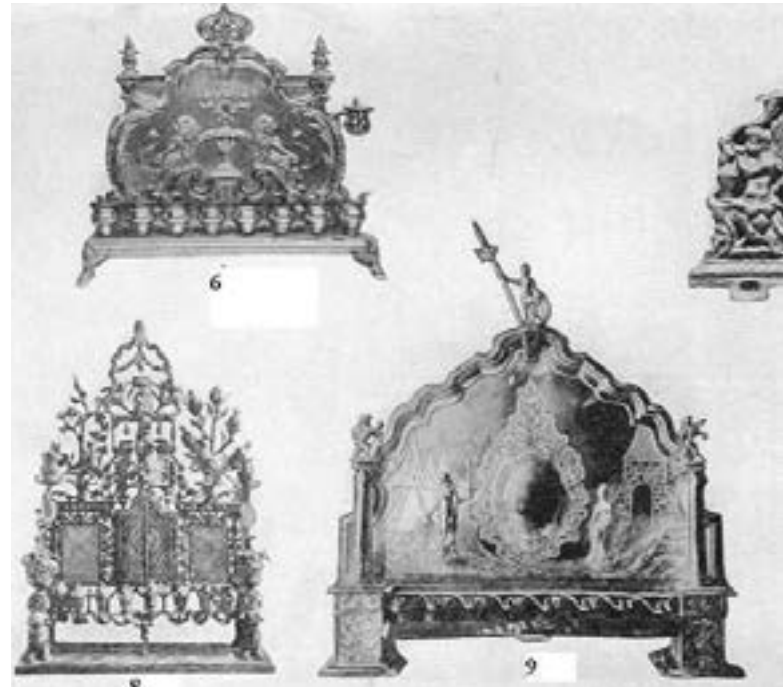
De leden en het bestuur zullen zich over het bovenstaande moeten buigen.

Het spreekt vanzelf dat de toekomst van de Aleh verstrengeld is met de toekomst van de IOH. De IOH is niet alleen als organisatie oud, ook zijn de meeste leden oud. We wensen u allen nog vele jaren in gezondheid en welzijn.

Maar om de IOH te behouden zal de IOH zichzelf opnieuw moeten gaan uitvinden, haar doelgroepen en missie ter discussie stellen en herformuleren, en de bestaande fondsen gebruiken om vernieuwing werkelijkheid te maken. Iets om over na te denken.

De redactie wenst u een hele fijne Chanuka!

Ya’akov Almor

BESTE LEZERS VAN ALEH!

In 1997, kort na onze aliya, werd ik door de toenmalige IOH-voorzitter Miriam Dubi-Gazan en haar bestuur aangenomen voor een baan op het IOH kantoor. De baan veranderde in de loop der jaren en uiteindelijk was ik de enige die als Office - Manager het kantoor bestierde. Half mei van dit jaar, ben ik met vervroegd pension gegaan. Ik had het liefst de hele voorzittersperiode van Marion Levkovits willen volmaken, maar een probleem met mijn ogen maakte administratieve werkzaamheden hoe langer hoe moeilijker.

Terugkijkend zie ik het als een voorrecht dat ik me een zo lange tijd voor de IOH heb kunnen inzetten. Het was een weldaad om met Jetty Rosner, Leni Dwir en later met Ella Harel en nog later Ariane Boeken – in onze moedertaal te kunnen werken zo midden in de gestresste Israëliische samenleving.

Ik wil u, leden van de IOH die af en toe - of vaker - naar kantoor belden, danken voor uw vertrouwen. U belde niet alleen om de contributie te betalen maar ook om even in het Nederlands te babbelen of een crisissituatie met ons te delen.

Ik wens u allen goede gezondheid toe en vrede voor ons mooie land.

Chanoeka Sameach en lang leve de IOH!

Chris Bonfeel

AANGENAAM KENNIS TE MAKEN!

Mijn naam is Yudith Guttman, ik ben 39 jaar oud en oorspronkelijk afkomstig uit Eindhoven. Ik ben de dochter van een Nederlands-Joodse moeder en een Israëliische vader, en eigenlijk wist ik al heel vroeg dat ik ooit in Israël wilde wonen. Inmiddels woon ik al 13 jaar in Israël en ben momenteel woonachtig in Givatayim.

In Nederland studeerde ik Communicatiewetenschap, en later heb ik in Israël massage-therapie en natuurgeneeskunde gestudeerd. Die combinatie van denken én doen, van mensgericht werken en analytisch kijken, neem ik in alles mee wat ik doe. Naast mijn werk bij de Irgoen Olei Holland ben ik namelijk actief als massagetherapeut en natuurgeneeskundige, waarin ik mensen met uiteenlopende gezondheidsklachten begeleid en ondersteun.

Sinds eind juni 2024 werk ik parttime voor de Irgoen Olei Holland, waar ik de rol van Chris Bonfeel heb overgenomen als kantoormanager. Het is voor mij een eer om mij in te zetten voor de Nederlandse gemeenschap in Israël. Ik vind het bijzonder om mensen samen te brengen, een luisterend oor te bieden en te helpen bij alles wat er komt kijken bij het wonen en leven hier. Het dagelijkse reilen en zeilen op kantoor doe ik met veel plezier: van contributies en notulen tot contact met leden, ouderenhuisen en mijn werk als redactielid van de Aleh.

PERSONALIA

GEBOREN

Kleindochter voor Irith en Harry Polak-Mosterd
Kleinzoon voor Marcelle en Noam Zion
Vier achterkleinkinderen voor Barend en Froukje Noot
Correctie: Bij Henriette (Ayalla) en Avi Sonnenberg-Zion is een kleinzoon geboren - Shalev - en geen achterkleinzoon.

OVERLEDEN

Mw. Margalit Königsberger, Herzliya
Mw. Annie (Chana) Hollander, Herzliya
Mw. Alice Offenbacher, Herzliya
Mw. Ida Meijer, Herzliya
Mw. Sonja Lauterbach Bril, Bne Dror
Mw. Eva Inklaar-Blumenthal, Haifa
Mw. An Shachar, Haifa

Dhr. Bob Hiensch, Oud-ambassadeur, overleden in zijn woonplaats in Spanje
Mw. Nechama Carmela Berlinger-van Gelder, Beer Sheva
Dhr. Naftali Yisrael Gans, Jeruzalem
Mw. Marian Cohen Stuart-Jumelet, Jeruzalem
Mw. Simone Wenger, Jeruzalem
Dhr. Jacques Wenger, Jeruzalem
Mw. Fien Cohen, Eind Harod
Dhr. Benjamin Max Creveld, Kfar Saba
Mw. Bilha Velleman, Tsofiet
Mw. Edith Baum, Kfar Saba
Mw. Shoshana Brodman-Packter, dochter van ons lid dhr. Naftali Packter Jeruzalem
Dhr. Eliezer Admon Hamburg, Kfar Saba
Mw. Lea (Lenny) Barzilai-Boas

יהי זכרם ברוך

GEVALLEN

Omer van Gelder z"l 02/06/2025, kleinzoon van Philip en Ya'el van Gelder

יהי זכרו ברוך

OLIEM IN 2025

Robbert Keizer
Alexander Keizer
Popke Jacob Kooi
Tilly Sacksionie van Kooi
Jolanda Stibbe
Jessica Haagse Stibbe
Sarah Jaelle Haages
Danny Haages
Nathan Eli Haages
Ron Bennet
Tristan Asiag
Miguel Sao Paulo
Daniel de Vries
Hendrika Clasina Dane-Van der Vlist
Jacobus Data
Dirk Data
Meijer Maarten Data
Maria Wijntje Data
Chananya Data
Red Lebi
In Shmueli
Michaella Dick
Judith Henriette Pole
Jaron Link
Vadim Malov
ברוכים הבאים!

DOCOSTORY LTD

Uw verhaal is een BOEK WAARD

Wij zijn gespecialiseerd in het **documenteren** en **schrijven** van **biografieën**, **in het Ivrut**, Nederlands en Engels. Laat uw levensverhaal vereeuwigen door een professioneel team.

Miriam Dubi Gazan, geschiedschrijver

TEL: 972-9-741 94 71 • FAX: 972-9-746 48 67

MOBIEL: 054-7400068

miriamdubi@bezeqint.net • www.docostory.com

We hebben
al meer dan
900 boeken
geschreven en
uitgegeven

JUBILEUM

Greet en Rob Coopman zijn op
13 december 60 jaar getrouwd

AFDELING HASHARON ► ROB COOPMAN INTERVIEWT BART BERMAN

Rob: Greet en ik hebben genoten van het laatste optreden van je Octopus-ensemble, een goede reden om je voor Aleh te ondervragen over het hoe en waarom ervan.

Bart: Destijds in 1978 geïmmigreerd als een van de weinige musici hier uit Nederland – zoals Helen een der weinige beeldende kunstenaars daarvandaan bleek te zijn – voelde ik een ambitie, door ietwat eenzijdig-solistische benadering nooit helemaal waar gemaakt op Hollandse podia: het uitvoeren van kamermuziek. Tijdens onze 'pioniersperiode' in de Negev vond ik daar Sara Fuxon bereid om samen Duo Beer Sheva op te richten; we waren zo ongeveer de enige pianisten in die stad en traden al spoedig door het hele land op, maar

ook daarbuiten. Fast forward: na Sara's overlijden, twintig jaar later, heb ik Duo 4 gesticht met Meir Wiesel, pianist en directeur van Jeugd en Muziek Israel (het vermelden waard, omdat we ons een tijdlang op jeugdconcerten hebben toegelegd). Bij het woord pianoduo denken we niet alleen aan een enkel instrument vierhandig, maar ook aan twee vleugels.

Rob: Wacht even, hoe kun je het gebeuren van de dertigste juli in je verhaal inpassen?

Bart: Op twee manieren. Ten eerste gaat het om een combinatie van het zojuist besproken vierhandige pianospel met het verschijnsel van twee instrumenten, zodat hieruit een achthandig resultaat voorkomt. Verder besloten Meir en ik, speciaal voor dit doel het initiatief tot Octopus te nemen. Het idee was om zoiets te verwezenlijken met jonge musici, zodat er sprake is van een intergenerationele wisselwerking. Na enig uitproberen van mogelijke partners ontstond er een goed op elkaar ingespeelde groep, waarmee we begonnen concerten te geven en op de duur ook tournees naar twee delen van voormalig Joegoslavië: Montenegro en Servië. Dit oorspronkelijke concept bleek echter niet houdbaar en het afgelopen seizoen

ging er een soort Octopus Nieuwe Stijl van start, waarbij wij beiden samenwerken met steeds wisselende partners.

Rob: Hoe komt jullie repertoire tot stand? Met andere woorden: wanneer we nu in de kleine zaal van het Israel Conservatory te Noord Tel Aviv muziek van Bach, Schubert, Brahms, Debussy en Rachmaninow hebben gehoord, wat is dan de voorgeschiedenis bij de keuze ervan?

Bart: Het betreft hier arrangementen van orkestmuziek en andere werken van vaak verrassende kwaliteit. Net of het wegvallen van kaleidoscopische klankkleuren juist een nieuwe dimensie toevoegt, waardoor de luisterervaring abstracter wordt, meer op structuur ingesteld. Maar ook – behalve een welhaast te verwaarlozen klein aantal klassieke originele werken – zijn er eigentijdse muziekstukken, waarvan zelfs enkele voor Octopus geschreven. Noemen we slechts een compositie van Tzvi Avni voor ons ensemble en voor 'ud, een Arabisch instrument dat in dit geval werd bespeeld door prof. Tayseer Elias, leider van de afdeling Oriëntaalse Muziek aan de Jeruzalemse academie (die uitvoering vond plaats in de Recanatizaal van het Tel Aviv Museum).

Rob: Wil je eens een meer filosofische omschrijving geven van wat Octopus doet?

Bart: Dank je voor dit verzoek, ik zat er al zo'n beetje op te wachten. Zoals gezegd, spelen we op twee piano's en als eentje al een complete klankwereld vertegenwoordigt, dan kun je de

sonore mogelijkheden vermenigvuldigen... Tegenover deze expansie – die trouwens niet automatisch een grotere klank betekent – is het vierhandige element van oudsher een meer intieme manier van muziek maken waarbij de spelers omzichtig, met veel passen en meten, op hetzelfde toetsenbord opereren. Noem het maar “de verzoening van twee tegengestelde uitersten”.

Rob: Veel welverdiend succes met dit unieke project, dat zichzelf door de jaren heen dubbel en dwars heeft bewezen!

PORTUGEES ISRAËLIETISCHE GEMEENTE (PIG) VIERT 350 JAAR SNOGE MET KONING WILLEM-ALEXANDER

Het was een bijzondere en memorabele zondag, in de Synagoge van de Portugees Israëlietische Gemeente (PIG) in Amsterdam. In het bijzijn van koning Willem-Alexander werd het 350-jarig bestaan van de Snoge gevierd. PIG-voorzitter David

Samama zei dat het voortbestaan van de Gemeente, en dus ook de sjoel, gegarandeerd is dankzij enthousiaste jongeren die door willen gaan. De nationale viering was plechtig, gedragen en sober tegelijk.

Zeker 350 jaar geleden, in 1675, werd de Portugees-Israëlietische Synagoge of Snoge opgeleverd. Indertijd was dit het grootste huis van samenkomst buiten Jeruzalem en lang is het zo gebleven. Het gebouw heeft meerdere stormen doorstaan, waaronder de Sjoa, maar doet nog altijd dienst als plek waar Joden kunnen samen zijn en hun geloof belijden. Inleider Ronit Palache, ook lid van de PIG, verwoordde dat zij en velen een zijn met dit gebouw, en dat ook haar nazaten dat zullen zijn.

Adon Ngolam

De viering had een nationaal karakter en mede daarom was koning Willem-Alexander uitgenodigd. Er waren speciale liederen, waaronder het Welkomstlied Baroach Habba en het sluitlied op sjabbat Adon Ngolam – Heer van de Wereld, dat voor deze gelegenheid opnieuw getoonzet

is door componist Leo Samama en zijn première beleefde op zondag door het met alle aanwezigen te zingen.

Gebeden

Tevens is er een deel van de hymne die voor de inwijding van de Synagoge uit 1675 was gecomponeerd, dat recent herontdekt is, gereconstrueerd is, mede mogelijk gemaakt door het Jerusalem Baroque Orchestra. Ook waren er gebeden, waaronder het gebed voor het Koninklijk Huis, de overheid en de stad Amsterdam, de staat Israël en de soldaten, als ook een gebed voor de gegijzelden die sinds 7 oktober 2023 nog steeds vast zitten in Gaza.

Madurodam

Onder meer historicus Bart Wallet hield een beschouwing

waarin hij de Snoge in nationaal en historisch perspectief plaatste. Hij benadrukte dat bij de oprichting van miniatuurpark Madurodam in Den Haag deze synagoge ook is neergezet, naast bekende katholieke en protestantse kerken. Zo belangrijk is de Snoge dus in ons nationaal geheugen en als nationaal symbool, aldus Wallet. Het gebouw is heden ten dage nog steeds een van de markantste van Amsterdam en Nederland.

Zij bouwden

In zijn rede wees PIG-voorzitter David Samama op de situatie van 350 jaar geleden. "Terwijl in 1672 de Republiek werd aangevallen, de gebroeders De Witt gruwelijk werden vermoord, en het volk in paniek verkeerde, besloten de Portugese Joden in Amsterdam tot iets ongekends: zij bouwden. Geen schuilplaats, maar een monument. Geen vesting, maar een synagoge. Terwijl de wereld wankelde, richtten zij zich op wat standhoudt: geloof, gemeenschap, traditie."

Samama: "Snoge is niet louter een gebouw; zij is een ziel, een ademtocht van eeuwen, een symbool van onverwoestbare hoop. Ze is een getuigenis van veerkracht, van geloof, van gemeenschapszin. Ze is het levende bewijs

dat Joods leven in Nederland ondanks alles niet alleen heeft overleefd, maar bloeit en wordt doorgegeven van generatie op generatie." De toekomst, dat is voor nu het belangrijkste, zo benadrukte Samama.

"Als we willen dat Snoge over 350 jaar nog steeds gevuld is met zelfbewuste Joden, met gebed, met zang, kortom met leven, dan moeten we vandaag doelgericht investeren in de stemmen van morgen. In onze jongeren dus, want in hen leeft de toekomst van onze kehila. Voor diegenen die gisteren [op zaterdag was er een speciale dienst, red.] aanwezig waren, was dat duidelijk te zien en te horen."

Doorgeven

Juist nu is het moment om met vastberadenheid te bouwen, aldus Samama. "Om voort te zetten wat generaties voor ons hebben opgebouwd. Om met waardigheid, visie en hoop de toekomst vorm te geven." In Joods Nederland wordt al veel gedaan om onze kinderen fysiek weerbaar te maken, zo concludeerde hij. "Toch geloof ik dat het die combinatie is van kracht en kennis, van trots en traditie, alsook uitwisseling, die hen werkelijk weerbaar maakt."

“Laten we samen zorgen dat Snoge, dit monument van 350 jaar Joods leven, niet alleen een herinnering is aan wat was, maar een belofte aan wat nog komt: een richting waarin we kunnen groeien. Zodat over vijftig, honderd, misschien wel 350 jaar, opnieuw iemand hier mag staan om te getuigen van een levende traditie, een ongebroken keten van geloof en gemeenschap, vanuit het besef: ‘Hier leeft iets. Hier wordt iets van waarde doorgegeven.’”

Samama kreeg groot applaus voor, evenals de andere sprekers, voorzangers en musici. Nadat alle plechtigheden voorbij waren, inclusief het naar binnen en buiten dragen van de Thora-rollen uit de grote, houten kast [hechal, red.] verliet koning Willem-Alexander samen met Samama het hoofdgebouw, gevolgd door alle genodigden. Voor hen was een borrel met Portugese hapjes en natjes op de binnenplaats georganiseerd. Terwijl iedereen genoot in de zon had de koning binnen een aantal gesprekken met jong en oud.

Bastion van traditie

“Het was een supermooie, fijne gebeurtenis,” vertelt Samama na afloop aan Jonet.nl, terugkijkend op de dag. “We hebben laten zien dat de Snoge al 350 jaar bestaat en dat we dat met groot plezier samen kunnen vieren met de mensen die aanwezig waren, inclusief de koning.” Hij noemt de Snoge een bastion van traditie die gericht is op de toekomst. Na afloop heeft hij nog met de vorst gesproken. “Dat was prettig, maar hij heeft vooral met de ouderen en jongeren gesproken. Dat ging heel natuurlijk. Dat was fijn.”

Sarphati

De PIG organiseerde begin september ook een kaarslichtconcert ter gelegenheid van het jubileum, en van 8 september tot en met 12 september is er een Summerschool. Onderzoekers op het gebied van de Joodse geschiedenis geven lezingen over onder andere de Amsterdamse rabbijn Da Fonseca die de aanzet gaf tot de bouw van de synagoge en over Samuel Sarphati die dit jaar is uitgeroepen tot grootste Amsterdammer aller tijden.

Thuishaven

De Snoge was in de zeventiende eeuw de grootste synagoge ter wereld. Amsterdam bood een thuishaven aan Joden van Portugese en Spaanse afkomst die door de Spaanse inquisitie waren verjaagd. In Amsterdam mochten zij hun Joodse religie vrij belijden en ook handeldrijven. Het originele interieur van de sjoel is nog volledig intact en er is geen verwarming of elektriciteit. Het gebouw wordt door honderden kaarsen in kroonluchters verlicht.

Dit artikel [insert link: <https://jonet.nl/pig-viert-350-jaar-snoge-met-koning-willem-alexander/>] verscheen eerder op jonet.nl en is met toestemming overgenomen. DE redactie van Aleh heeft met dank aan de fotograaf Nousha en Michael Minco, PIG Amstelveen, meerdere foto's van de plechtigheid verkregen.

Credit all photos: By Noesha Photography

De tekst van dit artikel verscheen eerder op jonet.nl en werd met toestemming van de redactie in zijn geheel overgenomen.

HUIS VAN SAMENKOMST: 350 JAAR ESNOGA IN AMSTERDAM

De Snoge (Foto credit Marijke Volkers)

Door Bart Wallet

Wie het miniaturdorp Madurodam bezoekt, zal te midden van de Alkmaarse Waag, de Middelburgse Lange Jan en Paleis Huis ten Bosch ook een kleine versie zien staan van de Amsterdamse Portugese Synagoge – de Esnoga of Snoge, zoals het gebouw bijna liefkozend wordt genoemd. Toen Madurodam in 1952 openging, vonden de initiatiefnemers dat de synagoge niet mocht ontbreken.

Het gebouw was een historisch icoon, een uitdrukking van de Nederlandse identiteit. De Portugese Synagoge stond voor een geschiedenis van verdraagzaamheid, van opvang van vluchtelingen en van integratie en participatie in de bredere samenleving. Toch was de Portugese Synagoge

er bijna niet bij geweest in Madurodam. Het geld van het organiserend comité was namelijk op. Het klopte aan bij diverse joodse gemeenten, die besloten om het model dan maar zelf te financieren. Het kon toch niet zo zijn dat er wel protestantse en katholieke kerken te zien waren, maar geen synagoge?

Toen op 2 augustus 1675 de Portugese Synagoge werd ingewijd, kon niemand nog voorzien dat het gebouw ooit zo'n belangrijke plek in de nationale Nederlandse identiteit zou innemen. Maar dat het gebouw een belangrijke symbolische functie had, dat was toen al wel duidelijk. Zo'n imposante synagoge, van heinde en ver zichtbaar, was uniek in Europa. De Amsterdamse Portugese joden drukten ermee uit dat zij in deze stad een veilig nieuw thuis gevonden hadden. Naar analogie van de inwijding van de bijbelse Tempel van Jeruzalem duurde het openingsfeest niet minder dan acht dagen en werd daarbij alles uit de kast gehaald. Zo werden tijdens

de eerste dienst de prachtig aangeklede Torarollen een voor een naar binnengedragen, steeds voorafgegaan door een brandende kaars, terwijl ondertussen orkestmuziek klonk.

De synagoge was het resultaat van grote inspanningen van de Portugees-joodse gemeenschap in Amsterdam, die sinds het begin van de zeventiende eeuw was ontstaan uit 'nuevos cristianos', nieuw christenen, die in de stad hun joodse identiteit herontdekten en 'nieuwe joden' werden. De monumentale synagoge moest, zo zei rabbijn Eliazar Lopes tijdens de inwijding met een creatieve Hebreeuwse woordspeling op het woord Esnoga, een plek zijn van esh, vuur, en noga, helderheid, een plek waar geestdrift en bezonnenheid bijeenkwamen. Bovenal was de synagoge een beth ha-knesset, een huis van samenkomst, van ontmoeting. De gemeenschap droeg het gebouw, maar het gebouw droeg evenzeer de gemeenschap. De Esnoga bracht mensen bij elkaar.

De gemeenschap die zich de eeuwen door in de Snoge verzamelde, was een bijzondere. Ze hechtte aan stijl en waardigheid, respect voor tradities en legde een hoge maatstaf aan voor de kwaliteit van de

liturgie. Bom judesmo, noemden de snogeiros dat, het goede, geciviliseerde jodendom. Het kwam in alles tot uitdrukking: de melodieën voor de gebeden waarin gregoriaans en operamuziek doorklonken, de kleding van de bezoekers en bovenal de prachtige ceremoniële voorwerpen die in de synagoge werden gebruikt.

Muziek was belangrijk voor de gemeenschap. Bij de verkiezing van nieuwe chazzaniem, voorzangers, werden speciale proefweken georganiseerd. Het was streng verboden om tijdens de proefdiensten aanmoedigen of afkeuringen te roepen, alles moest in 'plechtige stilte en stichtelijkheid' verlopen. Maar wat er buiten gebeurde, kon natuurlijk niet gecontroleerd worden. Zo werd in 1885 bij de verkiezing van chazzan Vega door zijn aanhangers gezongen: 'Vega wordt gazan – Brandon die komt er niet an – Nabarro kan niet lezen – dat zeggen de Portugezen.'

Maar hoezeer de gemeente ook hechtte aan decorum, in de negentiende eeuw werd regelmatig geklaagd over wanorde in de Snoge. Waar waren de daders te vinden? Om te beginnen op de vrouwengalerijen. Met de Hoge Feestdagen bijvoorbeeld, was het erg druk en waren er allerlei dames die 'eigendunkelijk' plaatsen in bezit namen,

Bart Wallet (Foto credit bnoesha.com)

Zilverdepot Portugese synagoge. Collectie Joods Historisch Museum, Amsterdam (Foto credit Peter Lange.)

ook al waren die door anderen gehuurd. Dat leidde tot 'wanorde en ongeregelde' en daarom werden in 1855 voortaan toegangsbewijzen ingevoerd.

Kinderen konden er ook wat van. Te oordelen naar de verslagen, liepen tal van kinderen in de synagoge rond. Hun ouders moesten hen beter onder controle houden. Op de feestdag van Hosjanna Rabba, aan het einde van het Loofhuttenfeest, zorgden zij voor 'stoornis der Eeredienst' door 'het afslaan van wilgentakjes vóór dat den dienst geëindigd is'. Zij kregen voor straf voortaan geen wilgentakjes meer uitgereikt.

En dan waren er de Asjkenaziem. Een bezoek aan de Portugese synagoge was populair bij de Hoogduits-joodse burens. Maar helemaal een onverdeeld genoegen was dat van de kant van de Portugezen niet. Daarom werd in 1873 besloten dat 'ter bevordering van de goede orde' slechts een beperkt aantal Asjkenaziem de dienst op Kal Nidre zou mogen bijwonen. Want ja, de 'plechtige uitoefening van de Eeredienst' ging toch boven alles.

Tussen alle strenge maatregelen door, ontstaat zo een levendig beeld van een vaak drukbezochte Snoge. Het

was inderdaad de plek van samenkomst van de Portugees-Israëlietische Gemeente. Wat dat Portugees inhield, was lange tijd wel duidelijk. Het Portugees was de voertaal tussen de leden en werd in de synagoge gebruikt voor aankondigingen, toespraken (derashot) en bij sommige gebeden. In de loop van de negentiende eeuw werd dit steeds lastiger, het Nederlands was inmiddels de omgangstaal geworden. Bovendien waren de leden trots op hun Nederlandse identiteit, wat toen benadrukt werd door niet simpelweg over de PIG maar over de NPIG te spreken. Tot 1850 werden alle aankondigingen in de Snoge in het Portugees gedaan, maar daarna in de 'nederduitsche taal'. Datzelfde gold voor de leerredenen, want het was voor de predikers weinig opbeurend dat de synagoge leegliep als zij in het Portugees aan hun sermão begonnen en alleen een oude man achterbleef die nog in Portugal was geboren en de taal goed begreep. Hij riep iedereen vanaf de plaats, het voorplein, weer naar binnen als de prediker klaar was.

In de negentiende eeuw was een groot deel van de Portugese gemeenschap straatarm geworden. Een relatief klein deel droeg de lasten. Maar iedereen was trots op het

grootse verleden, en op het gebouw dat meer dan wat ook 'een onmisbaar gedenkteken van den Godsdienstzin onzer vaderen' was. In 1875 werd op grootse wijze het 200-jarig bestaan van de Snoge gevierd: boven de hechal stonden drie schilden met de wapens van Nederland, Amsterdam en de PIG. De leden schonken een prachtige zilveren Torakroon, waarop de hechal was getekend. Leden van de dochtergemeente in Londen schonk een gouden ponteiro (jad). Wat lelijk detoneerde op de feestelijke dag was dat de hervormde kerkenraad de uitnodiging om aanwezig te zijn had geweigerd. Zij vonden de feestdag vanuit hun religieus standpunt 'veeleer een oorzaak van smart dan van vreugde'.

In 1925, bij de viering van 250 jaar Snoge, wilden gemeenteleden een kansel cadeau doen, als een mooie plek voor de prediker. Gelukkig verhinderde de monumentencommissie dit – het zou het historische interieur te zeer aantasten. Datzelfde gold ook voor een centrale verwarming, waar steeds opnieuw vraag naar was. Het grote gebouw was zeker in de wintermaanden vreselijk koud. Nog in 1939 werd tevergeefs een nieuwe poging gedaan om tot verwarming aan te leggen.

Toen na de Tweede Wereldoorlog een schamele rest Portugese joden terugkeerde, trof zij haar eeuwenoude gebouw grotendeels ongeschonden weer aan. Jacq. Pais schreef daarover in 1946: 'Zelfs ter secretarie was alles ongerept gelaten. Zo zijn daar tot op den dag van heden blijven hangen de portretten en schilderijen met afbeeldingen van de chachamiem welke in de loop der

eeuwen daar hun zegenrijke arbeid hebben verricht. Dit alles is te danken aan het feit, dat de Synagoge op de monumentenlijst voorkomt, en wel op een bijzondere lijst'. Maar waar het gebouw was gespaard, was de gemeenschap zwaar getroffen. Geen rabbijn, chazzan, samaas, niet een van de parnassiem of medewerkers was teruggekeerd. Er moest een heel nieuw begin gemaakt worden.

Salomon Rodrigues Pereira werd benoemd tot chacham, opperrabbijn, en Sal Nunes Nabarro werd chazzan. Makkelijk was het niet. De chacham sprak in 1946: 'Wij hadden gehoopt dat het einde van den oorlog tevens het einde zou zijn van het anti-semietisme, wij hadden gedacht dat allen de kleine schare overgeblevenen de helpende hand zouden reiken. In deze verwachting zijn wij bitter teleurgesteld.' Maar desondanks zetten de overlevenden zich in om de gemeenschap weer op te bouwen, dat alles rond de Esnoga. 'Aan ons te zorgen,' zo zei Rodrigues Pereira, 'dat deze Esnoga wordt bevolkt door een biddende schare, daarzonder is zij slechts een monument der historie.'

De Snoge werd opnieuw het brandpunt van de Portugese joden, waar volgens de beproefde tradities de gebeden werden gezegd, nog altijd met delen in het aloude Portugees. Maar daarnaast kreeg het gebouw een nieuwe functie: het werd de representatieve ontvangstruimte van joods Nederland. Steeds als er een hoogwaardigheidsbekleder de joodse gemeenschap wilde ontmoeten, werd zij of hij in de Snoge verwelkomd. Dat gold voor koningin Juliana in 1958, waarmee zij een aloude traditie van haar voorouders voortzette, maar evenzeer voor David Ben-Goerion in 1960 of Nobelprijswinnaar Shmuel Yosef Agnon in 1967.

De Esnoga werd ooit gebouwd door een gemeenschap van nieuwe Amsterdammers, afkomstig van het Iberisch schiereiland en uit het hele Middellandse Zeegebied. Dit gebouw, met zijn symbolische iconische betekenis in de Nederlandse geschiedenis, brengt nu weer een hele diverse groep joden bijeen: families als de Coronels, de Palaches, de Nabarro's en Cohen Paraira's met stambomen die terugvoeren naar het allereerste begin, staan naast joden uit Irak en Marokko, uit Israël en de Verenigde Staten. Zij allen zetten zich ervoor in dat dit gebouw ook in de 21e eeuw een plek van samenkomst zal blijven, een plek waar Iberische identiteit, Amsterdamse trots en joodse nesjomme bijeenkomen.

De Snoge in Madurodam

IOH Bedankt

Het overlijden van Marian is een goed moment om de IOH te bedanken voor wat ze voor ons heeft betekend.

In november 1980 werd ik benoemd tot "Theologisch Adviseur der Nederlandse Hervormde Kerk met als standplaats Jeruzalem". In de zomer van 1981 zouden we vertrekken. Twee maanden eerder moest Marian echter acuut geopereerd worden. Een jaar uitstel van ons vertrek naar Israël.

Direct na de benoeming werden we lid van de IOH. We troffen het dat in 1981 Elly Maoz Nederland bezocht voor advies bij aliyah. Wij maakten een afspraak. Wie zowel Elly heeft gekend als Marian zal begrijpen dat het een gesprek werd op het scherp van de snede.

Elly stelde vragen als: "Denk je dat we in Israël op dominees zitten te wachten? Denk je ons te kunnen bekeren?"

We gaven blijkbaar een bevredigend antwoord.

Volgende ronde: "Wat doe je met de kinderen?"

We hadden gedacht aan leumi scholen voor de twee jongsten; onze zoon, de oudste, misschien naar de Anglican School.

"Hm..., wil je meteen in huis problemen krijgen met het antisemitisme van de leraren daar en van kinderen van diplomaten? Kun je hem hetzelfde zakgeld geven? Of willen jullie de poten onder het wankele stoeltje van een vijftienjarige puber wegzagen? Is hij een sportheld?"

Wij even knock-out.

Elly: "Wat denk je? Dat we geen ervaring hebben met immigrerende tieners?"

Dat was onze kennismaking met de IOH in actie. We namen haar advies ter harte. De kinderen werden uitstekend opgevangen door de Aliyat Hanoar.

Mijn vader had één zuster, getrouwd met Zadok Stokvis z"l, een kinderloos echtpaar.

Oom "Stok" stierf in 1946 van verdriet. Bijna zijn hele familie was uitgemoord. Mijn tante liet alles na aan de Aliyat Hanoar.

We kwamen in 1982 naar Israël per auto. In Haifa werden we opgewacht (uiteraard) door Riek Levie. Zij sleurde ons

op haar onnavolgbare wijze door de douane.

"Ik kom familie ophalen!"

Nota bene, een christelijk gezinde man met een kerkelijke opdracht.

In dat eerste jaar hier zwoegde ik om mijn dissertatie over HaYetser HaRa af te ronden. Marian nam het lidmaatschap van de IOH serieus en begon bijeenkomsten bij te wonen. Sam Colthof z"l en de zijnen aanvaardden haar zoals ze was.

Na een bijeenkomst had ze een confrontatie met Rav Schuster z"l. Ze zag dat hij op de grond spuwde toen iemand de naam van Martin Buber noemde.

Marian zei geschokt: "Waarom doet u dat?"

Schuster: "Omdat hij het Jodendom vervormde."

Marian: "Hij heeft voor mij de deur geopend om het Jodendom te leren kennen, ook al ben ik het soms al lang niet meer met hem eens."

Schuster: "Dan moet ik er misschien toch anders over denken."

Dat was Marian. In actie, bij de IOH. Dankzij haar ben ik nu ook een van jullie.

IOH, bedankt!

BE'ER SHEVA EN HET ZUIDEN ► DOOR DAVID DE LEEUW

Op 19 februari kwam de afdeling bijeen bij David en Saskia de Leeuw in Omer. Zoals gewoonlijk kwamen de mensen van heinde en verre, en in het bijzonder onze gast, de filmmaker Willy Lindwer.

Zijn nieuwste film "Lost City" ("de Verdwenen Stad") is nog maar kort uit. In dit verslag is er geen plaats de film te bespreken. Ik zag de documentaire nu voor de tweede keer, en hij maakte zo mogelijk nog een indringender indruk dan de eerste keer. Willy vertelde ons hoe hij met zijn (kortgeleden helaas overleden) vriend Guus Luijters tot het maken van de film was gekomen. De spectaculaire ontdekking van de rekeningen van de Amsterdamse trammaatschappij aan de Gestapo voor het vervoeren van Joden naar hun ondergang, en in het bijzonder van de laatste rekening met de namen van de familie van Anne Frank gaf me kippenvel. De setting in een huiskamer met de maker van de film maakt de ervaring nog veel heftiger.

Helaas is Lindwer's film niet vrij beschikbaar. Maar hier kan men op YouTube [insert link: https://youtu.be/6kfTHV-2P_Q] naar een "trailer" van de film kijken.

De IOH trakteerde ons op een zeer gastvrije maaltijd. En Malka Shamir en haar dochter Sahar hadden voor ieder een Tu Bishvat verrassing gebracht. Gezien de reisperielen van onze Zuiderlingen komen we niet zo vaak bij elkaar, maar als we het doen, dan ook goed!

De IOH Zuid bijeenkomst in Omer

BEITH JOLES IN HAIFA ►

We vroegen de directeur van Beith Joles, Dr Gilat Pinto, om ons te vertellen wat Beith Joles betekent voor de Nederlandse gemeenschap en hoe Beith joles functioneert? De hieronderstaande tekst wordt door haar in het Hebreeuws geschreven en door de redactie in het Nederlands bewerkt.

Beith Joles in Haifa, een Nederlands-Israëliësch model van persoonsgerichte zorg en een ondersteunende gemeenschap, staat op de Karmelberg, in een rustige straat omgeven door groen.

Beith Joles werd in 1956 als bejaardenhuis opgericht door een groep Nederlandse immigranten - velen van hen overlevenden van de Holocaust - die op zoek waren naar een plek waar ze waardig, geborgen en in een familiale sfeer oud konden worden.

Bijna zeventig jaar later is Beith Joles nog steeds een van de toonaangevende en hoogwaardige verzorgingshuizen voor ouderen, en een duidelijk voorbeeld van een Europees model dat een volledig behandelcontinuüm, een rijk cultureel leven en een samenhangende gemeenschap combineert.

Alleerst demonstreert Beith Joles graag haar Nederlandse roots. Het huis is vernoemd naar het Joles-ziekenhuis in Haarlem (Het Joles ziekenhuis was een klein maar belangrijk Joods ziekenhuis in Haarlem, opgericht uit liefde, dat slechts een decennium functioneerde voordat de oorlog er een einde aan maakte. De erfenis van Mozes Joles zorgde er echter voor dat zijn visie op Joodse zorg voortleefde in bejaardenhuizen na de oorlog).

De oprichters van Beith Joles probeerden in Israël het Nederlandse concept van het verzorgingshuis te herscheppen: een huis waar medische behandeling, sociaal leven en een gevoel van thuis onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Door de jaren heen is het huis multicultureel geworden: vandaag de dag is ongeveer dertig procent van de bewoners in Nederland geboren of hun nakomelingen, maar het huis staat open voor iedereen, waardoor een uniek menselijk weefsel ontstaat waar de Nederlandse taal nog steeds te horen is in de gangen, aan de eettafel, en zelfs de traditie van het herdenken van Koninginnedag wordt in stand gehouden.

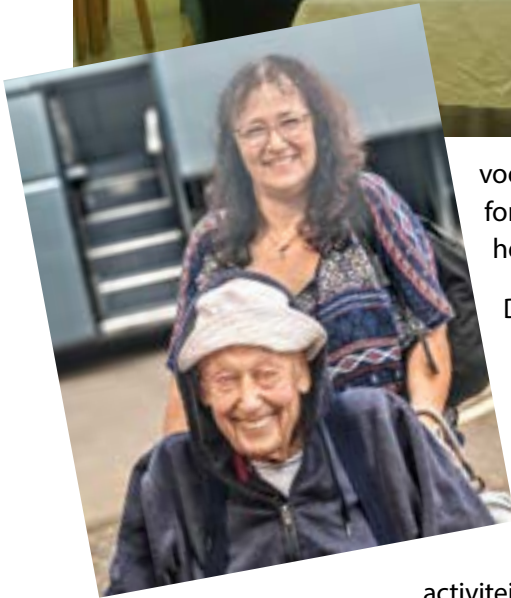
Een gepersonaliseerde en therapeutische reeks - onder één dak

Beith Joles biedt een antwoord op het hele zorgcontinuüm, te beginnen met zelfstandige huisvesting, ondersteunende diensten in het appartement van de bewoner en, indien nodig, buiten de verpleegafdeling – zodat bewoners op één plek oud kunnen worden, naast oude vrienden en bekende zorgverleners. Gepersonaliseerde zorg is een diepgaand professioneel concept dat ingebed is in elke laag van de dagelijkse activiteit.

Academische innovatie in het hart van de dagelijkse routine

Beit Yoles pleit voor innovatie en constante ontwikkeling, en voor samenwerking met academische centra in de regio Haifa en het noorden. Galit Pinto, Beith Joles' directeur, zelf gerontologe, hecht veel waarde aan het bevorderen van kennisonderzoek voor de ouderenzorg. "Tegenwoordig zijn we actieve partners in een eerste pilotstudie in Israël

voor het persoonsgerichte zorgmodel, in gezamenlijke ontwikkeling met het Center for the Study of Aging onder leiding van prof. Anna Zisberg en prof. Ruth Lopez van het Massachusetts General Hospital in Boston,” vertelde ze.

Dit model verlegt de focus van de besluitvorming van het personeel naar de bewoner zelf: onder meer behandeldoelen, gedefinieerd op basis van de waarden, voorkeuren en wensen van de huurder en zijn gezinsleden, een dagschema aangepast aan de slaapgewoonten en de favoriete activiteiten van de huurder, van het dagmenu tot de inrichting van de kamer, waarbij het menu wordt aangepast aan de voorkeuren van de huurder en meer.

Het zorgzame personeel – verpleegkundigen, therapeuten, tewerkstellings- en activiteitenbegeleiders volgen regelmatig opleidingen en zijn toegewijd aan de principes van respect, autonomie en vrije keuze van de bewoner bij elke beslissing, groot of klein. Zelfs als de bewoner zijn wensen niet mondeling kan uiten, gebruikt het personeel geavanceerde observatietechnieken en diepgaande persoonlijke kennismaking om zijn behoeften te identificeren en zijn persoonlijkheid en zijn levensverhaal te blijven respecteren.

Een bewezen resultaat van deze aanpak is een significante afname van het aantal depressies,

angstgevoelens en heropnames in het ziekenhuis, een toename van het gevoel van controle en eigenwaarde van de bewoners, en een significante verbetering van de kwaliteit van leven en de levensverwachting.

Tegelijkertijd komen jaarlijks tientallen bachelor- en masterstudenten naar het huis om onder begeleiding van de professionele docenten van het huis praktijkonderwijs te geven in uiteenlopende sectoren: sociaal werk, gerontologie en muziektherapie. Het resultaat is tweeledig: de bewoners genieten van jonge en enthousiaste aandacht, en de leerlingen leren 'live' geriatrie en niet alleen in theorie.

Bevordering van professionele uitmuntendheid in de geriatrische zorg: verpleegkundigenconferentie in Beith Joles

Als onderdeel van het Beith Joles concept van professionele vooruitgang en investeringen in menselijk kapitaal, werd in november een fascinerende conferentie gehouden onder de titel: "Horen, slikken, voeding en alles daartussenin".

Het evenement werd gehouden in samenwerking met het Ministerie van Volksgezondheid – de Geriatrische Afdeling Verpleegkunde, en bracht ongeveer 120 professionals uit de gezondheidszorg samen: verpleegkundigen, artsen, communicatietherapeuten en diëtisten uit het hele Noorden, die kwamen om bij te praten, te leren en te worden blootgesteld aan belangrijke innovaties op het gebied van de zorg voor ouderen.

De dag werd geopend door Galit Pinto, met warme groeten en de introductie van de professionele en innovatieve diensten van het tehuis. De conferentie werd met grote professionaliteit en gratie geleid en gemodereerd door Ilana Cohen, verpleegkundig supervisor voor het district Noord van de geriatrische vleugel - enorm bedankt voor het perfecte leiderschap!

נעדר. עובדים בחרו ללון בבית שבועות שלמים, חלקם אף ציינו כי דווקא כאן, במקום העבודה, הרגישו בטוחים יותר מאשר בביתם הפרטי. דיירים שחוו את מלחמת העולם השנייה כילדים מצאו את עצמם שוב עוברים טלטלה, אך כאן בבית יולס מוקפים בצוות אוהב ומסור מצאו מעטפת בטחון מלאה. "הם לא עובדים כאן", אמרה דיירת בת 92 בדמעות, "הם המשפחה שבחרתי בה".

בתקופה מורכבת זו הבית פתח דלתותיו לקהילה, חלק מתושבי השכונה שלא מצאו מקלט בטוח הגיעו לבית יולס, הדיירים העניקו להם תחושת בית, והוכיחו שבזמן משבר, הלב האנושי הוא המגן החזק ביותר.

חיי תרבות וחברה כמניעה של בדידות

מחקרים עדכניים מציבים את הבדידות בשורה אחת עם גורמי סיכון חמורים כמו עישון והשמנה. בבית יולס הבינו שמניעת בדידות אינה מותרות - היא תנאי הכרחי לבריאות הנפשית והפיזית של הדיירים. לכן, מדי יום הבית מתמלא בתוכן ובמפגשים: חוגי יוגה, ברידג', ציור, שירה במקהלה, קונצרטים קאמרליים והרצאות מגוונות. כל פעילות היא הזדמנות לחיבור, לשיחה ולחיזוק תחושת השייכות.

אך החיבור אינו מסתיים בין כתלי הבית, הוא מתרחב אל הקהילה. אירוע שיא שהתקיים לאחרונה, כלל בזאר יד-שנייה שנערך בשיתוף תלמידי בית הספר השכונתי עין הים, שבו גייסו הדיירים והילדים יחד אלפי שקלים לעמותת 'מעבר' התומכת במילואימניקים בחזרתם לשגרה לאחר המלחמה. המפגש הבין-דורי הותיר חותם עמוק על שני הצדדים: הילדים שמעו סיפורי חיים, והדיירים הרגישו מועצמים ומוערכים."

עובר הכשרה שוטפת ומחויב לעקרונות של כבוד, אוטונומיה ובחירה חופשית של הדייר בכל החלטה, גדולה כקטנה. גם כאשר הדייר אינו מסוגל להביע את רצונו באופן מילולי, הצוות משתמש בטכניקות מתקדמות של תצפית והיכרות אישית עמוקה כדי לזהות את צרכיו ולהמשיך לכבד את אישיותו ואת סיפור חייו.

תוצאה מוכחת של גישה זו היא ירידה משמעותית בשיעורי דיכאון, חרדה ואשפוזים חוזרים, עלייה בתחושת השליטה והערך העצמי של הדיירים, ושיפור ניכר באיכות החיים ובתוחלת החיים.

במקביל, עשרות סטודנטים לתואר ראשון ושני מגיעים לבית מידי שנה לביצוע ההכשרה המעשית בהנחיית מדריכים מקצועיים של הבית במגוון סקטורים: עבודה סוציאלית, גרונטולוגיה, וטיפול במוסיקה. התוצאה כפולה: הדיירים נהנים מתשומת לב צעירה ונלהבת, והסטודנטים לומדים גריאטריה "חיה" ולא רק בתאוריה.

קידום מצוינות מקצועית בטיפול גריאטרי: כנס אחיות בבית יולס

כחלק מתפיסת בית יולס לקידום מקצועי והשקעה בהון האנושי, התקיים בחודש נובמבר כנס מרתק תחת הכותרת: "שמיעה, בליעה, תזונה ומה שביניהם". האירוע נערך בשיתוף משרד הבריאות - האגף הגריאטרי לסייעות, ואיגד כ-120 אנשי מקצוע מתחום הבריאות: אחיות, רופאים, קלינאיות תקשורת ודיאטניות מכל רחבי הצפון, שהגיעו להתעדכן, ללמוד ולהיחשף לחידושים משמעותיים בתחום הטיפול בגיל השלישי.

את היום פתחה ד"ר גלית פינטו, מנהלת בית יולס, בברכות חמות ובהצגת השירותים המקצועיים והחדשניים של הבית. את הכנס ניהלה והנחתה במקצועיות ובחן רב גב' אילנה כהן, מפקחת הסייעות מחוז צפון של האגף הגריאטרי - תודה ענקית על ההובלה המושלמת!

במתחם הכנס הוצגו דוכנים מרתקים של טכנולוגיות חדשניות ואביזרי עזר מתקדמים לגיל השלישי, והאורחים נהנו ממטעמים משובחים ממסעדת הבית. צוות בית יולס דאג לכל פרט, והאירוע כולו היה עשיר בידע, בחיבורים מקצועיים ובהשראה. הכנס לא היה רק יום של למידה - הוא היה ביטוי למחויבות עמוקה לשיפור איכות החיים של בני הגיל השלישי ולחיזוק שיתופי פעולה מקצועיים

המלחמה דופקת בדלת: מבחן האש האמיתי

ב-7 באוקטובר 2023 ובחודשים שלאחר מכן עמד בית יולס במבחן קיצון. חלק ניכר מהצוות מתגורר באזורים שנפגעו מרקטות; רבים נקלעו למצוקה אישית. ובכל זאת, איש לא

בית יולס בחיפה

מודל הולנדי-ישראלי של טיפול ממוקד-אדם וקהילה תומכת

הסיעודית - כך שדיירים יכולים להזדקן במקום אחד, לצד חברים ותיקים ומטפלים מוכרים. טיפול מותאם אישית מהווה תפיסת עומק מקצועית המוטמעת בכל רובד של הפעילות היומיומית.

כל דייר חדש עובר תהליך הערכה מקיף על ידי הצוות הרב-מקצועי. על בסיס ממצאי ההערכה נבנית תוכנית טיפול אישית (Individual Care Plan) מפורטת ומחייבת, אשר מתעדכנת דינמית בכל שינוי במצבו של הדייר.

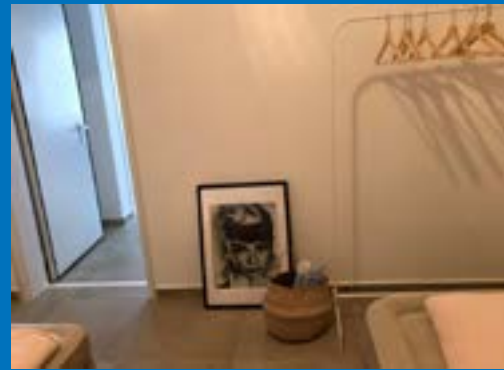
חדשנות אקדמית בלב השגרה היומיומית בית יולס דוגל בחדשנות ופיתוח מתמיד, ועל שיתופי פעולה עם מרכזי אקדמיה באזור חיפה והצפון. מנהלת הבית, ד"ר לגרונטולוגיה, רואה חשיבות רבה בקידום מחקר הידע לטיפול באוכלוסייה המבוגרת. כיום אנו שותפים פעילים במחקר פיילוט ראשון מסוגו בישראל למודל Person-Centered Care, בפיתוח משותף עם המרכז לחקר הזקנה בהובלת פרופ' אנה זיסברג ועם פרופ' רות לופז מבית החולים Massachusetts General Hospital בבוסטון. המודל מעביר את מוקד קבלת ההחלטות מהצוות אל הדייר עצמו: בין היתר, מטרות טיפול מוגדרות בהתאם לערכים, להעדפות ולרצונות הדייר ובני משפחתו, לוח זמנים יומי מותאם להרגלי השינה, והפעילות המועדפים על הדייר מתפריט יומי ועד עיצוב החדר, התאמת תפריט בהתאם להעדפותיו של הדייר ועוד. הצוות המטפל - אחיות, מטפלים, מדריכי תעסוקה ופעילות

על הר הכרמל, ברחוב שקט מוקף בירוק, ניצב בית יולס, בית הורים שנוסד ב-1956 על ידי קבוצת עולים הולנדים - רבים מהם ניצולי שואה - שחיפשו מקום שבו יוכלו להזדקן בכבוד, בביטחון ובחום משפחתי. כמעט שבעה עשורים אחרי, בית יולס ממשיך להיות אחד הבתים האיכותיים והמובילים בטיפול בגיל המבוגר, ודוגמה מובהקת למודל אירופאי המשלב רצף טיפולי מלא, חיי תרבות עשירים וקהילה מגובשת.

1. שורשים הולנדיים, זהות פתוחה הרעיון נולד בהארלם: בית החולים יולס ששימש השראה העניק את שמו ואת רוחו. המייסדים ביקשו לשחזר בישראל את התפיסה ההולנדית של verzorgingshuis - בית שבו טיפול רפואי, חיי חברה ותחושת בית אינם נפרדים. עם השנים הפך הבית לרב-תרבותי: כיום כשלושים אחוזים מהדיירים הם ילידי הולנד או צאצאיהם, אך הבית פתוח לכל, ויוצר מרקם אנושי ייחודי שבו השפה ההולנדית עדיין נשמעת במסדרונות, בשולחן האוכל, ואף שומרים על מסורת ציון את יום הזכרון למלכה ההולנדית. זו מסורת חיה שמעניקה תחושת שייכות עמוקה לדיירים רבים, במיוחד לעולים ותיקים, ובו בזמן יוצרת אווירה פתוחה ומכילה.

רצף טיפולי ומותאם אישית - תחת קורת גג אחת
בית יולס נותן מענה לכל רצף הטיפול, החל מדיוור עצמאי, שירותי תמיכה בדירת הדייר ובמידת הצורך מעבר למחלקה

TE HUUR IN CENTRUM NETANYA

Nieuw opgeleverd in 2022 gemeubileerd, zeer ruim 4-persoons appartement met groot terras. Fantastisch uitzicht over stad, omgeving deels zeezicht. Zeer grote living met open keuken. 2 slaapkamers, 2 badkamers (1 badkamer met douche, 1 met bad.) Overall airco. Gratis inpandig parkeren, shabat lift, alle faciliteiten, incl. Wifi. Om de hoek bus naar station en Tel Aviv. Centraal busstation (met sherut!) 10 min lopen. Te huur per week of maand.

Reactie: info@freddeleeuw.com

HELP ONS ANDEREN TE HELPEN!

Het Jad Davids Fonds, opgericht in 1960, biedt hulp aan uit Nederland afkomstige volwassenen en hun partners in Israël (vanaf 60 jaar), die financiële hulp nodig hebben om een menswaardig bestaan te garanderen.

Dit kan een eenmalige bijdrage zijn, bijv. bij het aanschaffen van brillen, tandheelkundige behandeling etc., ofwel een maandelijks uitkering.

Mocht u vrienden of families in Israël kennen, die een dergelijke financiële hulp nodig hebben, laat hen dan contact opnemen met het Fonds:

davidsfonds60@gmail.com

ONS DOEL IS OM TE HELPEN!

Het Jad Davids Fonds is van de Nederlandse gemeenschap voor de gemeenschap.

Elke donatie, nalatenschap, klein of groot, biedt hulp waar het nodig is!!

Jad Davids – The Joseph Zwi Davids Welfare Fund Ltd (HL"Z)

Jad Davids in Israël:

Acc.No.6290046, Bank Leumi (10) Ra'anana, branch 828

Donaties: (IBAN IL44 0108 2800 0000 6290 046)

NIEUWS UIT BETH JULIANA ►

WAAR ALTIJD ÍETS GEBEURT!

בית יוליאנה
Beth Juliana

Door Ido Aronson

Wie denkt dat het leven in Beth Juliana rustig en voorspelbaar is, is bij deze welkom om bij ons eens een dagje mee te lopen. Bij ons vliegen de nieuwtjes je namelijk sneller om de oren dan de duiven in het Herzlia Park. De afgelopen maanden waren dan ook gevuld met beweging, creativiteit en... een flinke verbouwing. Een kleine greep uit het leven in ons huis:

De verpleegafdeling ging weer op pad.

Na een jaar waarin uitstapjes helaas niet mogelijk waren vanwege de oorlog en de veiligheidssituatie, keken de bewoners van de verpleegafdeling reikhalzend uit naar het eerste moment waarop ze weer naar buiten mochten

— en dan bedoelen we niet alleen naar de tuin.

Zodra het staakt-het-vuren werd afgekondigd, kwam onze logistieke machine op stoom. Er werden busjes geregeld, vrijwilligers opgetrommeld, routes uitgestippeld en koeken ingepakt. En jawel: het eerste uitstapje werd een feit.

Bestemming: het groene Herzlia Park, vlak achter het Seven Stars-winkelcentrum.

Activiteit: genieten.

Details: muziek, koffie, lekkers, eenden kijken, vissen bewonderen en vooral heel veel frisse lucht.

Iedere bewoner werd begeleid door een familie- of personeelslid, die de hele ochtend geen moment van hun zijde week. Sommigen gingen wandelen langs

het meer, anderen kozen voor de meer culinaire route: rechtstreeks naar het winkelcentrum voor een cappuccino en een kleine shopsessie. Een paar bewoners gingen zo enthousiast door de winkels dat we even vreesden dat we ze zouden moeten terugroepen via de intercom.

Het tweede uitstapje vond plaats tijdens het Sigd feest, compleet met Ethiopische dans, toosten en felicitaties. Kortom: de verpleegafdeling was weer in beweging — letterlijk en figuurlijk — en we hadden het niet anders gewild.

Kunst in huis: “Kunst van eigen hand”

Creativiteit kent geen leeftijd, en dat was te zien op onze bewonerstentoonstelling Kunst van eigen hand. Eind

augustus vulde ons grote balkon zich met schilderijen, keramiek, houtsculpturen, poppen en nog veel meer kunstwerken die in de workshops door het jaar heen zijn ontstaan.

Tussen de schilderijen die niet zouden misstaan in een galerie in Tel Aviv, de vrolijke keramiek en de indrukwekkende werken van onze eigen “huis-kunstenaars”, kon men zich vergapen aan wat de handen van onze bewoners kunnen maken. En dat zijn, laten we eerlijk zijn, vaak handen met meer ervaring dan weinigen van ons ooit zullen hebben.

De opening van de tentoonstelling vond plaats met live jazz, drankjes, speeches en vooral: trotse bewoners die met glimmende ogen uitlegden hoe lang ze aan hun werk hadden gezwogen. Een feest voor oog, oor en hart.

De eetzaal: nieuwe stoelen, nieuwe tafels, nieuw leven

Renoveren in een seniorenhuis is een kunst op zich. Hoe vernieuw je een eetzaal die van 's ochtends vroeg tot 's avonds laat wordt gebruikt? Het antwoord: door maandenlang te plannen, schetsen, materiaalmonsters te vergelijken, apparatuur te bestellen en — uiteraard — de bewoners te vragen welk meubilair het lekkerst zit. Daarbij kregen we spontaan de hulp van één van onze bewoners, die zichzelf deze taak vol enthousiasme toe-eigende: iedere bewoner die — totaal onwetend en met de beste bedoelingen — langs de testopstelling liep, werd halt toegeroepen en mocht pas verder nadat hij of zij in alle vier de proefstoelen had plaatsgenomen én verslag had uitgebracht. Het resultaat: een democratisch gekozen stoel met een indrukwekkend aantal zitminuten.

Met die informatie op zak, en een alternatieve eetzaal die met chirurgische precisie werd ingericht, konden we eindelijk beginnen. Ja, er was een kleine vertraging met de start door de veiligheidssituatie, maar in Israël is een verbouwing zonder vertraging als falafel zonder pitabroodje — beiden bestaan niet.

Gelukkig zijn wij gezegend met een hele goede, professionele en betrouwbare aannemer. Enkele maanden later — en zelfs een paar dagen vóór de deadline (gepland voor Rosj Hasjana) — konden we de nieuwe eetzaal feestelijk openen, compleet met het bevestigen van de mezoezet.

Het resultaat: warm, uitnodigend, modern en vooral heel comfortabel. Bewoners en families waren enthousiast — en wij ook, al was het alleen al omdat we eindelijk niet meer met tafels hoefden te sjouwen of, op sjabbat, met behulp van het alom bekende ‘vlooienspel’ de juiste maaltijd naar de juiste bewoner hoefden te manoeuvreren.

Tot slot

Het leven in Beth Juliana blijft verrassend, levendig en vol verhalen. Wij zijn trots op onze bewoners, dankbaar voor ons team, en blij dat we ook in roerige tijden ruimte kunnen creëren voor schoonheid, plezier en vernieuwing.

En... we beloven: er komt nog veel meer. Maar dat leest u in de volgende editie.

AFDELING JERUZALEM ► VEERKRACHT EN SAMENKOMST

Hoewel 2025 door de vele luchtalarmen vanuit Jemen en de onverwachte Iran-oorlog een jaar met ongekende uitdagingen was, en wij noodgedwongen minder evenementen konden organiseren dan we gewend zijn, heeft de veerkracht en betrokkenheid van onze leden ons gestimuleerd. De dankbaarheid van onze leden voor elke activiteit is onze grootste beloning. Gelukkig bood Zoom een fantastisch alternatief om elkaar te blijven ontmoeten.

Hier zijn enkele hoogtepunten van onze succesvolle bijeenkomsten en activiteiten:

Onvergetelijke ontmoetingen en lezingen

8 mei: Historisch Café In ons vaste stamcafé Piccolino in Kikkar Hamusika, nam Geert Cohen-Stuart ons mee in het tragische levensverhaal van Lex Aronson, die in 1975 in Baghdad werd vermoord. Een indringend eerbetoon aan een vergeten geschiedenis.

28 mei: Een emotionele avond in Ramat Rachel Een zeer bijzondere bijeenkomst met Josef Engel, grootvader van de toen door Hamas en inmiddels vrijgelaten gegijzelde Ofir, vond plaats in Ramat Rachel. Deze lezing, waarin Josef ook sprak over de geschiedenis van kibboets Ramat

Rachel (waarvan hij medeoprichter is), was onze eregast was de Nederlandse ambassadeur, Mariette Schuurman, vergezeld van twee medewerkers. De ambassadeur, die zich enorm heeft ingezet voor de vrijlating van Ofir, had hier een ontroerende ontmoeting met Josef Engel.

Afsluiting en bestuurszaken

Sluitstuk van het Seizoen Onze huishoudelijke vergadering was een stijlvolle afsluiting in de prachtige patio van het Inbal Hotel. Onder leiding van onze voorzitter, Eli Philipson genoten we van een gezellige sfeer en een rijk, onbeperkt "streetmenu"-buffet.

Bestuurswisseling We zijn verheugd dat Marion Levkovits opnieuw is verkozen in het bestuur van Jeruzalem, na haar eerdere periode als voorzitter van het hoofdbestuur.

Continuïteit in Leren - Onze Sjoeriem

Vaarwel en Welkom Eind juli nam Chawa Dinner afscheid van de afdeling na jarenlang inspirerende Tenach sjoeriem te hebben gegeven. Wij danken haar hartelijk!

Nieuw De maandelijkse Parshat Hashavuah Met veel enthousiasme verwelkomen wij Moshe Zvi Laufer, die een maandelijkse sjoer over de Parshat Hashavuah (de wekelijkse Tora-portie) zal verzorgen. De eerste, via Zoom, vond plaats op 23 oktober en was een groot succes, toegankelijk voor alle IOH-leden en geïnteresseerden in binnen- en buitenland!

Levendige Koffiemiddag en Literatuur

Nieuwe Locatie Voor de koffiemiddag van woensdag 12 november kozen we een succesvolle nieuwe locatie: Café Shasha in de Sderot Shai Agnon. Haya Ravinsky-Mandelbaum deelde haar aangrijpende verhaal en haar boek over haar moeder, een pionier in Palestina. Een inspirerende middag waar het boek ter plaatse kon worden ingekeken en gekocht.

Vooruitblik: Najaars-excursie

30 november: Op naar Mazkeret Batya! Onze najaars-excursie staat op de planning! We bezoeken Mazkeret Batya voor een uitgebreide rondleiding. Zoals de traditie het betaamt, sluiten we onze uitstapjes af met een gezamenlijke en gezellige maaltijd in een lokaal restaurant. Het verslag van deze excursie volgt in onze volgende uitgave!

AFDELING TEL AVIV ► WE ZIJN ER WEER!

De afdeling Tel Aviv is na een wat langere periode van stilte weer gestart met nieuwe activiteiten. Op woensdag 19 november kwam een klein groepje leden bijeen in Café Tati in de Sharona Tower, met als speciale gast onze nieuwe voorzitter van de IOH, Sef van Ments.

Onder het genot van een drankje en een stukje koek hadden we een gezellige twee uur met interessante gesprekken. Sef gaf bovendien een korte voordracht over zijn ideeën en plannen voor de IOH in de komende jaren. Iedereen was het erover eens dat het een geslaagde bijeenkomst was.

Helaas konden velen niet aanwezig zijn. We hopen dan ook dat bij de komende activiteiten meer leden aanwezig zullen zijn. We zullen ons best doen om de data van nieuwe activiteiten ruim van tevoren bekend te maken, zodat iedereen er rekening mee kan houden.

Voor de komende maanden zijn we van plan de volgende activiteiten te organiseren:

Een ontmoeting met Eli Schaap, afkomstig uit New York en oorspronkelijk uit Den Haag. Hij zal het verhaal vertellen over het verzetswerk van zijn moeder tijdens de bezetting in Nederland.

Een muzikale middag met Bobby en Sana Rootveld, die een bijzonder en gevarieerd repertoire brengen, van klassiek tot klezmer, Jiddische muziek en meer.

Een hervertoning van de film De Verloren Stad van Willy Lindwer, voor degenen die de film nog niet hebben gezien. Willy zal zelf aanwezig zijn. (De film heeft Engelse ondertiteling, dus ook niet-Nederlandssprekende partners zijn van harte welkom.)

We vertrouwen erop dat deze activiteiten jullie zullen aanspreken. Mocht je zelf ideeën hebben voor andere activiteiten, neem dan gerust contact met mij op:

Itamar Engelsman, Afdeling Tel Aviv, 054-4336879

AFDELING HAIFA ► EEN STAD DIE ER ZIJN MAG!

חיפה, עיר עם עתיד!

Het is de laatste jaren stil geworden in Haifa. De activiteiten van de IOH zijn er niet meer en ik vroeg me af of er, behalve Beith Joles, nog iets “Nederlands” te doen was in Haifa. Sinds de tijd van de consul Serphos is het heel stil geworden in onze stad, terwijl er toch wel wat Nederlanders schijnen te wonen. En niet alleen voormalige Nederlanders: ook kinderen en kleinkinderen die een Nederlands paspoort hebben maar de facto niet weten wat ze daar mee moeten doen - tenzij je godbewaars gegijzeld wordt en de Israëlische regering weigert om je vrij te krijgen.

Er schijnen circa 35.000 Nederlandse paspoorthouders in Israël te leven. Het grootste gedeelte zijn kinderen en kleinkinderen van voormalige Nederlanders en de IOH praat niet met ze, want de IOH is niet relevant voor ze.

Bij de laatste verkiezingen voor een nieuwe voorzitter namen minder dan 60 man deel. Sef, onze

nieuwe voorzitter en ik waren de jongsten die deelnamen en ik ben bijna 70!

Kunnen we dit veranderen? Jazeker! Willen we de jongere generaties aanspreken, dan moeten we hun taal gaan spreken. Zonder enige kritiek op het bestuur van de laatste jaren dat echt zijn best deed, hebben we denk ik nu

de kans om de IOH nieuw leven in te blazen met “jonger” bloed. “Je ben jong en je wilt wat”, was ooit de slogan van Veronica. Laten we horen wat de jongere generatie zoekt en de IOH ook voor hen relevant maken!

Ik woon nu 52 jaar in dit land, waarvan 43 jaar in de mooiste stad die er is: Haifa. En hoewel er genoeg te doen is, ontbreekt er enige “Hollandse activiteit.”

Wat bedoel ik daarmee?

Nou, simpel: we kunnen weer de “koffie en gebak” evenementen gaan organiseren, maar ik wil ze graag meer inhoud geven.

Zo kunnen we, bijvoorbeeld, informatie verstrekken over wat een Nederlands paspoort inhoudt voor onze (klein)kinderen, uitleggen hoe je Nederlandse televisie kunt kijken in Israël, of informatie delen over reisagenten die Nederlandse bungalowparken of hotels vertegenwoordigen.

Ook zouden we Nederlandse cabaretiers kunnen uitnodigen om voor de verschillende afdelingen op te treden, medewerkers van de consulaire afdeling op de ambassade in Tel Aviv uitnodigen voor nieuws en updates, enz. Echt, er valt genoeg te doen!

En dan heb ik het nog niet over Nederlandse filmavonden, ruilmarkten, of Nederlandse kookklassen die het geheim van perfecte kroketten, bitterballen en patat delen.

Haifa (en Noord Israël) heeft een toekomst, ook voor ons, de voormalige Nederlanders en ik zoek partners in crime om dit te gaan opzetten. Zoals velen van u misschien weten kom ik uit Beverwijk. Men zegt dat “Wijkers” zeikers zijn, dus ik ben niet van plan dit initiatief te laten vallen. U hoort nog van mij!

Heeft u ideeën? Bel of schrijf me, want er gaan dingen gebeuren en die willen we graag gericht zien op uw ideeën en wensen.

Simon Soesan

054-6521100 | simon.soesan@gmail.com

De Nederlandse taal

Door Rita Jacobs

TAAL

Zoals de meeste lezers van dit blad ben ik Nederlandse van geboorte (1938) in de Joodse familie van der Heijden, geen nieuwkomers.

Onze taal was het gewone Nederlands. Bij ons thuis werd nooit Jiddisch gesproken, behalve een paar uitdrukkingen die ik later kon terugbrengen naar het Hebreeuws, zoals "olemlesholam" of "risjes", Nederlands-Jiddish?

Integendeel, wij kinderen moesten ons in "beschaafd" Nederlands uiten en vooral niet het plaatselijke dialect (Noord Brabant) overnemen. Dus geen zachte g bij ons.

Ik hield van taal meer dan van de exacte vakken en zo begon ik in 1949 mijn zes jaar gymnasium als een Alpha-leerling.

Het werd ons duidelijk gemaakt dat geen mens buiten ons land Nedelands begreep en hoe belangrijk het was Frans, Duits en Engels te leren en hoe goed het voor je

algemene culturele ontwikkeling was om ook Grieks en Latijn te kennen.

De lessen in de moderne talen bestonden voornamelijk uit grammatica en vertalen naar het Nederlands. Dat bleef zo to het eindexamen: men kon dus nauwelijks een zinnetje zeggen in een taal die je vijf jaar lang geleerd had.

Het klassieke Grieks en Latijns werd geen spreektaal geacht en dat werd dus ook grammatica plus lezen en vertalen. Voor de 5de en 6de klas bestond een optie twee uur per week klassiek Hebreeuws er bij te nemen, weer grammatica en vertalen.

Pas vier jaar later leerde ik in Jeruzalem op de ulpan het Hebreeuws als spreektaal. In de tijd die ik in het hostel voor nieuwe immigranten - uit West Europa - doorbracht woonde er geen enkele Nederlander, maar wel veel Engelsen en Amerikanen zodat Engels mijn hoofdspreektaal werd.

Mijn toekomstige echtgenoot leerde ik in het genoemde hostel kennen. De eerste jaren als een getrouwd stel spraken we voornamelijk Engels met een paar Hebreeuws woordjes er tussen door. Toen we ouders van drie schoolgaande kinderen werden begonnen we meer een Hebreeuws-sprekende familie te worden met een woordje Engels er tussen door. De Nederlandse taal gebruikte ik voornamelijk in mijn brieven naar mijn ouders.

Als je lang genoeg in Israël woont en communiceert met je burens, je collegas op je werk en met wie dan ook in je dagelijks bestaan, is het spreken van de taal helemaal geen issue meer.

Maar foutloos schrijven in Ivriet is voor mij tot de dag van vandaag een probleem, terwijl ik dat niet heb met

de Engelse taal. Kruiswoordpuzzels los ik nog steeds het liefst in het Nederlands op.

Al bijna 10 jaar woon ik in een "senior housing" project van Protea met ongeveer 400 anderen. Het Hebreeuws is hier de hoofdtaal maar er wordt enorm veel aandacht gegeven aan de Engelssprekenden. Velen van hen zijn pas op veel latere leeftijd naar Israël zijn gekomen en zij hebben daarom grote moeite gesprekken kunnen volgen of een lezing te kunnen volgen.

We zijn hier maar met enkelen uit Nederland, een handvol, maar we redden ons!

Mijn conclusie is: taal verrijkt je leven, en de Nederlandse taal waarmee ik ben opgegroeid was beslist ook een verrijking.

Een decennium Israël

Door Harry Polak

Binnenkort wonen mijn eega en ik tien jaar in Israël. Dat is niks vergeleken met de meeste Nederlandse Joden die hier veel en veel langer wonen. Voor ons is het een mijlpaal.

Na tien jaar eindigt het belastingvoordeel voor oliem chadasjiem. Daar wisten we niks vanaf toen we besloten om op aliya te gaan. Een forse meevaller dus. Anderzijds is de euro veel sinds 2016 minder waard geworden.

Ook in andere opzichten hebben we weinig momenten van spijt beleefd na onze toch wel ingrijpende stap om uit Nederland te vertrekken. Af en toe missen we typisch Hollandse dingen, zoals oliebollen of Indisch eten. Gelukkig zijn daar andere zaken voor in de plaats gekomen. De aardbeien zijn hier veel lekkerder net als watermeloen. Om over het mooie weer maar te zwijgen - al is de zomer wel erg heet.

Als we op afstand het Nederlandse nieuws volgen, zien we een heftig verdeeld land aan de Noordzee dat nogal is vastgelopen als het om het gaat om het bouwen van woningen, het migratievraagstuk, milieubeleid, enzovoort. En we zien een land dat zich steeds feller gekant heeft tegen Israël na 7 oktober 2023. Gelukkig zijn er nog genoeg mensen die het blijven opnemen voor het Joodse land. Doch dat aantal is wel flink geslonken.

In het koude kikkerland hebben velen geen idee wat de net beëindigde oorlog met Hamas, Hezbollah, Houthi's en Iran betekent voor Israëli's. De media zijn bepaald niet op de hand van Israël afgezien van De Telegraaf. Van die rechtse krant moest ik in mijn studententijd niet veel hebben. Dat ligt nu anders, zij het dat we nog geen abonnement op de grootste krant van het land hebben genomen. De PVV is nog steeds niet mijn partij, maar links stemmen is er al lang niet meer bij. Vooral vanwege Israël.

Ons leven in Raänana beweegt zich tussen ons huis en onze twee dochters, hun partners en de kleinkinderen in Netanya en Tel Aviv. Haast elke vrijdagavond komen ze allemaal bij ons eten en breken de kleinkinderen het huis af. Onze dochter met man en twee jongens in Spanje

vergeten we niet. Elk jaar bezoeken we hen en als het even kan komen ze onze kant uit. Naar Nederland gaan we veel minder.

We hebben een abonnement op de concerten van de Symfonette Raänana. En we gaan ook wel eens naar een concert in Tel Aviv en heel soms veel verder weg, zoals Zichron Ya'akov. Balletbezoek doen we ook van tijd tot tijd. Het Tel Aviv museum behoort eveneens tot de vaste plekken om af en toen naar toe te gaan. Het Israël Museum in Jeruzalem of andere musea bezoeken we eigenlijk veel te weinig.

Uiteraard proberen we naast ons programma met de kleinkinderen (doorgaans drie middagen in de week) om ook naar bijeenkomsten van de IOH in Netanya en Elah te gaan. Met enkele mensen hebben we wat meer contact tussen de bijeenkomsten door. Voorts hebben we een paar Israëliische vriendinnen. Eén kennen we nog uit Nederland. De ander heeft in Nederland gestudeerd en ze had een Nederlands-Joodse moeder.

Het maken van verre uitstapjes schiet er nog wel eens bij in. Israël is een land met veel uiteenlopende landschappen en een rijke natuur plus oudheden, dus we doen onszelf tekort. Vanzelfsprekend hebben we voor we hier kwamen wonen zowat het hele land verkend. Van Eilat tot aan de Golan en van de Jordaan tot aan de Mediterrane kust. Misschien dat we er daarom te weinig op uit trekken. Wat meespeelt is dat het verkeer naar de excursieplekken nogal vermoeiend is. Al lukt het ons prima om met de auto door het drukke en regelmatig roekeloze verkeer te laveren. (Even afkloppen!)

Is alles dan koek en ei? Onze grootste frustratie is de beheersing van het Hebreeuws. We maken er beslist meer van dan toen we arriveerden dankzij de oelpan. Maar een vlotte conversatie, zoals in het Engels, is er niet

bij. Regelmatig begrijpen we Israëli's niet. Het nieuws volgen op tv gaat nauwelijks. De tekstbalkjes bij het nieuws geven houvast, mede door die snel te vertalen met Google Translate als we niet alle woorden snappen. De gesprekken zijn overwegend abracadabra. Het onderwerp achterhalen lukt nog wel. Daar houdt het dan ongeveer mee op.

We zijn dus aangewezen op Engelstalige media in Israël. Die volgen we dan ook intensief, omdat we willen begrijpen waar iedereen in het land zich nu weer druk over maakt. Dat doen wij in navolging dan ook. Zo volgden we de strijd om de juridische hervormingen en vormden we ons oordeel door te lezen wat linkse en rechtse media daarover te melden hadden.

Helaas kunnen we niet meestemmen voor de Knesset, omdat we het Israëlische paspoort niet aangenomen hebben. Dat zouden we dolgraag willen. Alleen raken we dan onze Nederlandse nationaliteit kwijt. De Israëli's vergeven het ons, want als permanent ingezetenen heb je bijna net zoveel rechten als een Israëli.

Er is nog een frustratie. Israël is weliswaar een Joods land, doch het is niet vriendelijk voor andere dan orthodoxe stromingen binnen het Jodendom. Dan druk ik me zacht uit. In Amsterdam gingen we regelmatig naar de liberaal-Joodse sjoel. Verder was ik vrij actief bij de LJG Amsterdam.

Ik zat zes jaar in het bestuur in de spannende periode dat er een nieuwe sjoel werd gebouwd. Plus dat ik voorzitter was van de dialoogcommissie die zich bezighield met contacten met moslims, christenen en anderen om de lieve vrede te bewaren. Daarom viel mij ooit de mitswe ten deel om chattan bereesjiet te zijn.

Zoiets als de LJG Amsterdam hebben we hier niet kunnen ontdekken in de nabije omgeving. De progressieve sjoels vinden we té vooruitstrevend. De conservatieven voelen beter aan, maar dan komt het taalprobleem om de hoek kijken. De drasja wil je toch op zijn minst kunnen verstaan...

Om die reden benutten we (sinds corona) mogelijkheid om de diensten van de LJG via zoom te volgen. Dat is het voordeel van liberaal zijn. Voor orthodoxen is dat natuurlijk ondenkbaar. Maar ja, die hebben de keus uit allerlei sjoels op iedere hoek van de straat.

Zijn we Joodser geworden na ons vertrek uit Nederland? Enerzijds wel, want we wonen nu in het enige Joodse land ter wereld. Anderzijds zijn we minder aan religie gaan doen. De nationale kant van het Jodendom, dus horen bij een volk met een eigen land, heb ik altijd belangrijker gevonden dan de louter religieuze kant van het Jodendom. Al zijn het twee kanten van een en dezelfde medaille.

GUSTAV CZOPP

EEN VERGETEN JOODSE RADIOPIONIER

Door Govert van Brakel

Hij was klein van stuk, rap van de tongriem gesneden, een intelligente jongeman, gezegend met een helder, licht geaffekteerd stemgeluid. Zijn naam: Gustav Czopp.

In de jaren dertig van de vorige eeuw was hij een spraakmakende reporter en presentator van de A.V.R.O.

Misschien zegt zijn naam u weinig. Dat is niet onlogisch. Gustav is in 1944 in Dachau vermoord. In Nederland is zijn achternaam onder het stof van de geschiedenis verdwenen, maar bij u in Israël vast niet. Gustavs zusters Nini (officieel Francisca) en Irene overleefden de Tweede Wereldoorlog en vestigden zich in de jaren vijftig als maatschappelijk werkster in Israël.

Beide dames zijn van grote betekenis geweest bij de opbouw en instandhouding van Beth Joles en Beth Juliana. Het mooie werk van Nini is na haar overlijden in 2002 zelfs blijvend geëerd met de oprichting van een naar haar genoemde stichting

Gustav Czopp is de oudste van het gezin. Hij is in 1909 geboren in Wenen, terwijl zijn ouders op de vlucht waren voor het oprukkende antisemitisme in hun vaderland Polen/Oostenrijk-Hongarije. Ze werden in hun bestaan bedreigd en besloten een veilig heenkomen te zoeken. Nederland leek hun wel een aantrekkelijke bestemming. Het gezin vestigde zich in Rotterdam en in latere jaren in Scheveningen, in de Bosschestraat, vlak achter de zee en de duinen.

Biografie

Misschien vraagt u zich af wat mijn verhouding is tot Gustav Czopp.

Het zit zo. Eind vorig jaar verscheen bij Uitgeverij Balans in Amsterdam de biografie die ik schreef over Han Hollander,

Gustav Czopp, uiterst rechts voor zijn reportagewagen, bij de Nijmeegse Vierdaagse zomer 1938 (privécollectie fam. Czopp)

Gustav in december 1937 op reportage in de stad Groningen tijdens een bezoek aan een instituut voor doofstomme kinderen (Foto uit plakboek Czopp)

de eerste radiostem van het Nederlandse voetbal. Geen vooroorlogse verslaggever was populairder, beroemder, bekender dan hij.

Tijdens mijn zoektocht naar puzzelstukjes over zijn leven stuitte ik geregeld op de naam van Czopp.

Van het een komt het ander.

Ik ben nu bezig om het leven van Gustav in kaart te brengen, en wie weet...een biografie over hem te schrijven.

Misschien kunt u mij daar bij helpen. Wat weet u van hem, van zijn familie, van zijn vader Don Czopp (Tarnow 1881, Rotterdam 1935) van zijn moeder Henriette Czopp- Katz (Brode 1886 - Auschwitz 1943), zijn zusters Nini (Rotterdam 1919) en Irene (Den Haag 1923 - Israel ??) en van zijn oudste zus Grete de La Parra- Czopp (Rotterdam 1910 - Auschwitz 1942). Greta's dochter Ruzla overleeft de oorlog, maar is inmiddels overleden.

Mogelijk hebt u foto's van hen.

Gustav was een intelligent jongmens. Op het gymnasium

in Rotterdam toonde hij zich een briljante leerling. Over zijn maatschappelijke toekomst hoefde hij niet lang na te denken. Zijn creatieve geest won het van de ratio. Hij wilde gezien worden, gehoord. IJdelheid was hem niet vreemd. Hij zocht een podium en vond dat in het theater. Wim Sonneveld zou later zingen: Haal het doek maar op, doe het licht maar aan, dan zal ik je eens even laten zien wat ik kan...

Met terugwerkende kracht zijn deze zinnen van toepassing op Gustav. Hij werd acteur en speelde kleine rollen bij grote gezelschappen. Bij de Verenigde Schouwspelers figureert hij tussen grote namen als Pierre Mols en diens echtgenote Enny Mols-de Leeuwe. Wat was hij trots toen de krant schreef dat hij een prachtige Figaro neerzette in Le Barbier. Hij springt verheugd door de kamer, schreef de recensent, blij dat door zijn listen de zaak in orde gaat komen.

Bij De Radio

Maar de nog jonge radio in Hilversum heeft ook grote aantrekkingskracht op hem. Begin jaren dertig treedt hij in dienst van de A.V.R.O.

Willem Vogt, die alle touwtjes bij zijn omroep in handen heeft, ziet de talenten van de jeugdige sollicitant. De microfoon krijgt hij nog niet in handen, dat komt later wel. Voorlopig mag hij beginnen als secretaris van de vermaarde literair medewerker van de omroep dr. P.H. Ritter jr., die in het dagelijks leven hoofdredacteur is van het Utrechtsch Dagblad. Iedere zondagmiddag recenseert Ritter met groot gezag nieuwe boeken en schrijvers, van Anne de Vries tot en met Hemingway. Czopp beantwoordt de vele brieven van luisteraars. Verder speelt hij voortdurend een rol in de vele hoorspelen die de A.V.R.O. onder leiding van regisseur Kommer Kleijn aan zijn luistervinken voorschotelte.

Het is midden in de nacht als Gustav zijn echtgenote met een por in haar zij wakker maakt. Hij heeft een idee voor een op te richten nieuwsrubriek; een wekelijks programma waarin verslag gedaan wordt van opvallende, belangrijke gebeurtenissen die net hebben plaatsgevonden. De actualiteit belicht aan de hand van vraaggesprekken met de hoofdrolspelers. Vlak voordat ze weer in slaap valt, zo wil het verhaal, suggereert mevrouw Czopp de nachtelijke inval van haar man te tooien met de naam A.V.R.O. Radiojournaal.

Van Vogt krijgt Czopp de vrije hand. Hij mag de rubriek

Pasfoto Gustav Czopp (privécollectie)

helemaal zelf vormgeven. Stad en land reist hij af om zijn luisteraars op zondagavond deelgenoot te maken van bijeenkomsten, plechtigheden waar autoriteiten het woord voeren. Maar wat graag belicht hij nieuwe films en premières van toneelstukken, opera's en operettes. Van sport houdt hij helemaal niet. Hij vindt het goedkoop amusement, maar hij weet ook dat een sportonderwerp in zijn jornaal luisteraars trekt.

Ontslag Op Staande Voet

Czopps loopbaan bij de radio eindigt met een knal. Eind 1939 wordt hij van de ene op de andere dag op straat gezet; ontslagen door zijn ontstemde directeur Willem Vogt.

De gebeurtenis heeft alles te maken met het boek dat Czopp schreef onder de titel: De wereld kreeg radio.

Het is één lange aanklacht tegen de programmering van de radio, in het bijzonder van de A.V.R.O. In de kern komt het erop neer dat Czopp zijn bazen verwijt dat zij programma's maken voor de massa: lichtvoetig vermaak, muziek, sport, terwijl Czopp vindt dat de radio de luisteraar moet onderwijzen, opvoeden, cultureel verheffen.

Dit pleidooi, waarover iedere krant en elk weekblad in Nederland zijn licht laat schijnen, schiet bij Vogt die verrast is door de publicatie, volledig in het verkeerde keelgat.

In een brief van zes kantjes zegt hij hem ontslag aan en scheldt hij hem de huid vol.

Pikant onderwerp in de brief is dat Vogt hem amoreel gedrag verwijt. In kleine kring was bekend dat Czopp, hoewel gehuwd, een verhouding had met Celine Cohen (Amsterdam 11-06-1909, Auschwitz 30 september 1944) die als een van de eerste vrouwelijke journalisten van ons land bekendheid had verworven onder de naam Lien Ludriks.

Ludriks is de achternaam van haar eerste echtgenote. Lien komt uit een Amsterdams-joodse familie van diamantsnijders en -bewerkers, een vak dat zij zelf ook kortstondig heeft uitgeoefend bij het bekende bedrijf van Asscher, de latere voorzitter van de Joodsche Raad.

Nol Prager

Na zijn ontslag (en scheiding van zijn echtgenote) gaat Czopp op de rand van de oorlog aan de slag bij de firma Variété, Singel 540, Amsterdam. De broers Jan Gerhard en Marten Toonder ontwerpen Tom Poes-spellen die door Czopp aan de man moeten worden gebracht.

In de loop van de oorlog duikt hij onder, wordt verraden en komt in Westerbork terecht. Vanuit het kamp schrijft hij brieven aan de familie Nol Prager, Groenburgwal 2A, Amsterdam:

Lleve Jongens, Hartelijk dank voor de pakketten! Wij ontvingen het kleerenpakket voor Lien (...)

Wat zeggen jullie van die heerlijke, hoopgevende zon? Voorjaar! Wij zijn fit en welgemoed (...)

En dan volgt een verlanglijstje met vragen om toezending van rookwaren, hagelslag, een pak havermout en zo meer.

Dat jullie zoo met ons meeleeft, is een grote steun voor ons!

Dat we jullie heel spoedig kunnen omhelzen!

Zoen van Gustav.

Die brieven zijn in mijn bezit. Bij gelegenheid zal ik ze overdragen aan het archief van Westerbork. Nol Prager is voor mij nu nog een tamelijk onbekende meneer. Ik weet dat hij en Czopp kennissen van elkaar waren en dat de Joodse Prager (Amsterdam 1897- Florence circa 1993) destijds een befaamde violist was. Net als Czopp en Celine was hij lid van sociëteit De Kring in Amsterdam.

Mocht u informatie hebben over Nol Prager dan hoor ik dat natuurlijk ook heel graag.

Gustav Czopp gaat in april 1944 op transport naar Theresienstadt en in september van dat jaar naar Dachau. Eind 1944 wordt hij door de nazi's vermoord. Hij wordt slechts 35 jaar.

Over Govert van Brakel

Govert van Brakel (Den Haag 1949) werkte meer dan veertig jaar bij de Nederlandse radio. Luisteraars kennen zijn stem van NOS-programma's als Langs de Lijn, Met Het Oog Op Morgen en het NOS-Nieuws.

Als presentator en verslaggever was hij tussen 1976 en 2018 in binnen- en buitenland getuige van grote nieuws- en sportgebeurtenissen.

In 1995 deed hij vanuit Israël verslag van het staatsbezoek van koningin Beatrix aan het land.

Govert van Brakel

JAD DAVIDS DANKT:

- ▶ Devora en Shmuel Samuel voor het schenken van een oorkonde aan de heer Itamar Engelsman
- ▶ Mevr. Margalit Vega voor het schenken van zilveren oorkondes aan de heer Ephraim Levanon en mevr. Dieuwke Themans
- ▶ Mevr. Mirjam Chanina-Tafelkruijer voor het schenken van een zilveren oorkonde aan dr. Jose Tafelkruijer
- ▶ Irgoen Olei Holland voor het schenken van een zilveren oorkonde aan de heer Eldad Kisch

De Sjofar van Frans Schellekens

Door Jona (Job) Schellekens

Van mijn vaders kant zijn al mijn voorouders niet-Joods, tenminste voorzover ik dat na heb kunnen gaan in mijn genealogisch onderzoek. Onlangs ontdekte ik wel een verre Joodse achterneef van mijn grootmoeder: Theo Tielenburg. Zijn unieke verhaal lees je hier: <https://inmijnbuurt.org/verhalen/na-spertijd-met-broertje-op-zoek-naar-vader/>.

De sjofar van de Frans Schellekens

Dus hoe komt mijn grootvader Frans Schellekens (1898-1971) aan een sjofar?

Frans was de zoon van Gerrit (1864-1941) en Anna Hille (1866-1915). Anna stamt van moeders kant uit een bekende katholieke familie. De plattelandsgeneesheer, geschiedschrijver en voorvechter van de katholieke emancipatie Willem J. F. Nuijens (1823-1894) was een oom van haar.

Volgens mijn vader werkte zijn grootvader voor de Staatsspoorwegen en zou hij bekend gestaan hebben als de "rooie Schellekens". Ik heb zijn dossier in het archief van de Staatsspoorwegen te Utrecht gevonden, maar volgens een bericht in Het Nieuws van den Dag van 31 augustus 1905 was Gerrit lid van een christelijke vakbond van spoorwegpersoneel. Dat klinkt wat minder socialistisch!

Volgens zijn huwelijksakte was mijn grootvader Frans in 1929 nog katholiek, maar later was hij atheïst.

De familie Schellekens is in 1906 van Den Bosch naar Nijmegen verhuisd, nadat mijn overgrootvader was overgeplaatst bij het spoor.

Frans Schellekens

Jona (Job) Schellekens met de sjofar

Daar raakten mijn overgrootouders bevriend met de familie Polak, die buren waren. Ook de kinderen waren met elkaar bevriend. De band met de familie Polak werd nog hechter na het vroegtijdig overlijden van mijn overgrootmoeder Anna in 1915. Mijn grootmoeder vertelde me: "Zijn vader en moeder gingen met de Polaks – buren – om. Paps [=Frans] ging met de jongens om. Paps kon ze allemaal. Dat waren zijn vrienden." Maar hij was vooral bevriend met Samson ("Sam"; 1900-1945). Nini (1894-1970), de zuster van mijn grootvader, was bevriend met Sophie ("Fifi"; 1896-1981).

Mozes Polak (1871-1925) "was oppervoorzanger in de Nijmeegse synagoge. Hij voedde zijn omvangrijke, acht kinderen tellende gezin op volgens de strenge leefregels van een orthodoxe geloofsopvatting. Eind 1925 overleed [Mozes] onverwachts, waarna zijn weduwe [Goldina van der Hove] naar Den Haag verhuisde. Omdat moeder Polak vrijzinniger was dan haar echtgenoot, kregen de kinderen daar een vrijer leven". Een jongere zoon, Louis (1903-1975), vertrok al voor de oorlog naar Palestina, in 1971 gevolgd door Fifi. Mijn grootvader zal de sjofar in de tweede helft van de jaren twintig als "afscheidscadeau" ontvangen hebben. In 1951 was Louis voor het eerst weer in Nederland. Daar ontmoette hij mijn oud-tante Nini.

Maar Louis schijnt ook een "afscheidcadeau" ontvangen te hebben. Mijn jongere broer Mark kwam in 1972 op aliyah. Dit werd vermeld in Aleh. Louis Polak reageerde op dit bericht en vroeg mijn broer of hij Frans Schellekens kende. Mijn broer wist de voornaam van opa Schellekens, zoals wij hem noemden, niet en zo kwam ik in contact met Louis.

Toevallig woonde mijn oudere halfbroer, Dirk Kroon, toen in de kibboets Sja'ar Ha'amakim. Dat is vlakbij Kiriath Tivon, waar Louis woonde. Dus de eerste de beste keer stapte ik op een bus richting Tivon. Toen ik bij hem op bezoek kwam, lag daar een verrassing voor mij: Louis Polak had een foto van mijn grootvader als jongeman, die ik nooit eerder gezien had en al jarenlang in Palestina/Israël lag voordat wij op aliyah kwamen. Niet minder verrassend was wat Louis over mijn grootvader had te vertellen.

Mijn (niet-Joodse) grootvader wilde op vrijdagavond graag ook gebensjt worden. Uit zichzelf maakte hij later op de avond het licht uit. Hij kwam ook bij havdala. Ik ben daarna ook nog op visite geweest bij Fifi in Beth Joles in Haifa. Zij wist nog meer over mijn grootvader te vertellen. Op een gegeven moment moest Frans suiker gaan halen, maar ontschuldigde zich, omdat hij naar Polak moest voor havdala of "halve dooie", zoals hij dat noemde.

De foto van mijn grootvader is nu in mijn bezit, evenals de sjofar. Zonder de vermelding van de aliyah van mijn broer Mark in Aleh had ik Louis Polak en zijn oudere zuster Fifi nooit ontmoet.

DE VERKIEZINGEN IN NEDERLAND

Gedurende het voorafgaande half jaar aan de verkiezingen voor de Tweede Kamer in Nederland, hield de De Stichting Nederlanders Buiten Nederland (SNBN) een uitgebreide campagne om Nederlanders die buiten Nederland leven aan te moedigen om hun stem uit te brengen.

De SNBN zet zich dagelijks, volledig onbezoldigd, in voor de belangen van Nederlanders in het buitenland. Of het nu gaat om nationaliteitskwesities, stemrecht, pensioen, of andere praktische en politieke obstakels: de SNBN zorgt dat uw stem gehoord wordt in Den Haag.

De SNBN's campagne was zeker succesvol: van de ruim 135.000 geregistreerde kiezers vanuit het buitenland kwamen er 87.000 stemmen op tijd in Nederland aan (naast degenen die bijvoorbeeld per volmacht stemden (rond de 3.000). De volmacht stemmen werden meegenomen in de 'binnenlandse' cijfers).

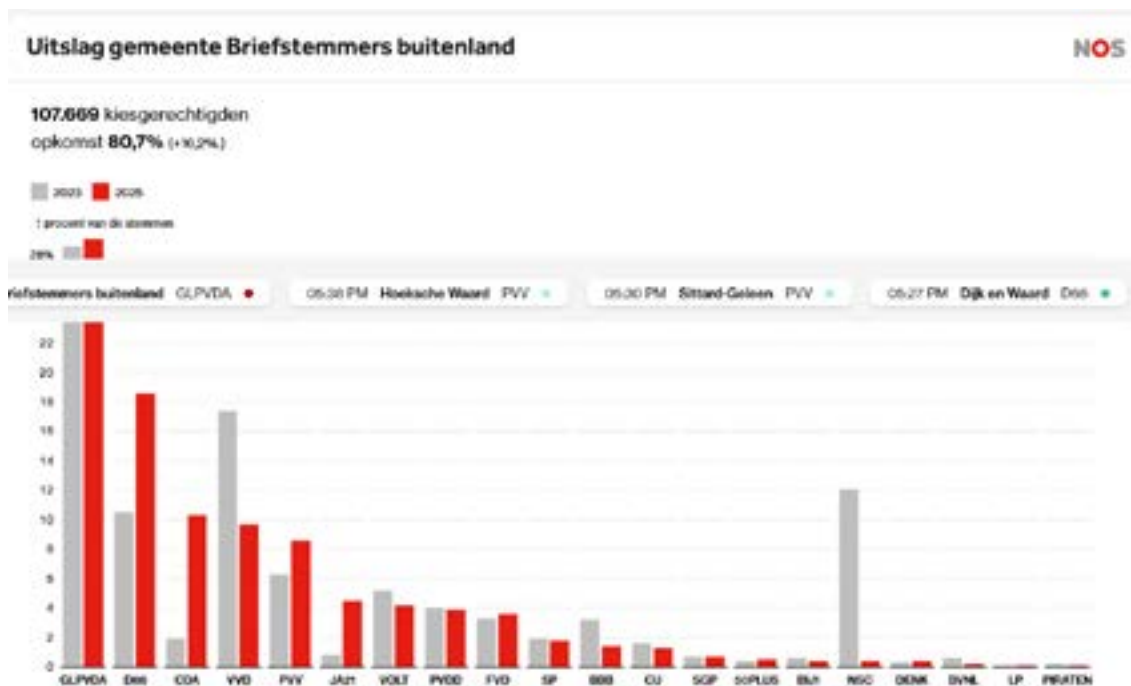
Bewijs hiervan was de uitgebreide media-aandacht op verkiezingsdag (29 oktober). Het is duidelijk dat Nederlanders in het buitenland nu als electoraat gezien en gehoord worden.

Bij het komend kabinet zal de SNBN er aan dringen dat het gedwongen eerder moeten stemmen neerkomt op een oneerlijke situatie en daarmee op ongelijk en onvolledig stemrecht voor Nederlanders buiten Nederland, en dat digitaal stemmen dit zou oplossen.

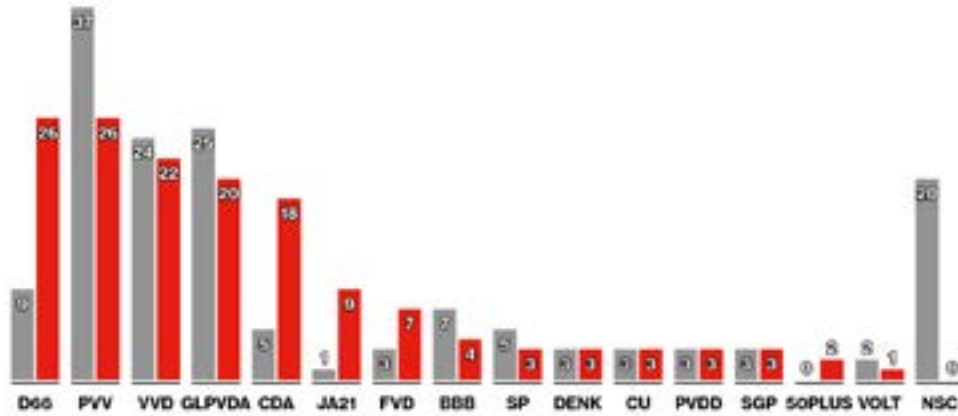
Hoe stemden Nederlanders in het buitenland over het algemeen?

Uti de uitslag van de briefstemmen (buitenland) blijkt dat het stemgedrag van van Nederlanders in het buitenland anders is dan van de in Nederland levende kiezers.

Volgens de officiële bekendmaking van het Nationaal Briefstembureau van 4 november 2025 kregen D66 en Groenlinks-PvdA de meeste stemmen.

UITSLAG: aantal zetels
 ■ 2023 ■ 2026

- volgden VVD en NSC als populaire keuzes;
- scoorden kleinere partijen zoals Partij voor de Dieren en Volt bovengemiddeld goed onder expats.

Kijk even goed naar al de grafieken die voor zichzelf spreken!

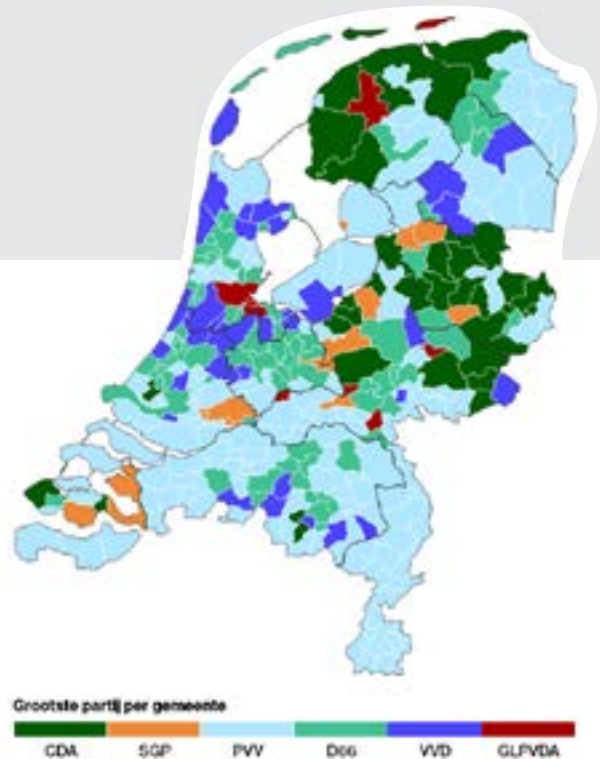
Hoe wordt dit stemgedrag gewezen?

- Internationale oriëntatie: Nederlanders die in het buitenland wonen hebben vaak een sterkere focus op Europese samenwerking en internationale thema's, wat partijen als D66 en GroenLinks-PvdA aantrekkelijk maakt.
- Praktische belangen: Expats stemmen vaker op partijen die aandacht besteden aan zaken als dubbele belastingen, pensioenrechten en consulaire dienstverlening.
- Diversiteit: Hoewel progressieve partijen boventoon voeren, blijft er een brede spreiding: van VVD tot Volt en Partij voor de Dieren.

Hoe stemden Nederlanders in Israel?

Om dit artikel meer relevant voor onze lezers te maken, zonder wij midden-november een email uit met een verzoek aan de stemmers in Israel deel te nemen aan een "exit poll." Op grond van het resultaat we ook laten zien hoe Nederlanders in Israel gestemd hebben. Vanzelfsprekend is deze poll op geen enkele manier representatief omdat minder dan 70 mensen hebben deelgenomen. Maar toch interssant!

Grootste partij per gemeente

09:42

< "Exit poll" voor Nederlanders in Is...

QUESTIONS PREVIEW RESPONSES SETTINGS

- 1. PVV (Partij voor de Vrijheid) : 37 (53.62%)
- 2. GROENLINKS / Partij van de Arbeid (PvdA) : 5 (7.25%)
- 3. VVD : 4 (5.8%)
- 4. Nieuw Sociaal Contract (NSC) : 0 (0%)
- 5. D66 : 0 (0%)
- 6. BBB : 5 (7.25%)
- 7. CDA : 2 (2.9%)
- 8. SP (Socialistische Partij) : 0 (0%)
- 9. DENK : 0 (0%)
- 10. Partij voor de Dieren : 0 (0%)
- 11. Forum voor Democratie : 0 (0%)
- 12. Staatkundig Gereformeerde Partij (SGP) : 2 (2.9%)
- 13. ChristenUnie : 5 (7.25%)
- 14. Volt : 1 (1.45%)
- 15. JA21 : 8 (11.59%)
- 16. Vrede voor Dieren : 0 (0%)
- 17. Belang Van Nederland (BVNL) : 0 (0%)
- 18. BIJ1 : 0 (0%)
- 19. LP (Libertaire Partij) : 0 (0%)
- 20. 50PLUS : 0 (0%)
- 21. Piratenpartij : 0 (0%)
- 22. FNP : 0 (0%)
- 23. Vrij Verbond : 0 (0%)
- 24. DE LINIE : 0 (0%)
- 25. NL PLAN : 0 (0%)
- 26. ELLECT : 0 (0%)
- Blanco : 0 (0%)

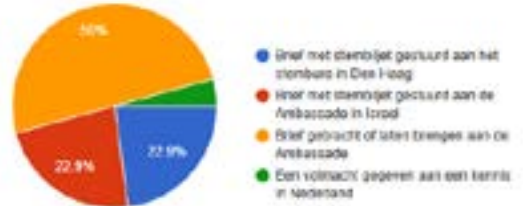
Heb je deelgenomen aan de verkiezingen in Nederland op 29 October, 2025 ?

78 responses

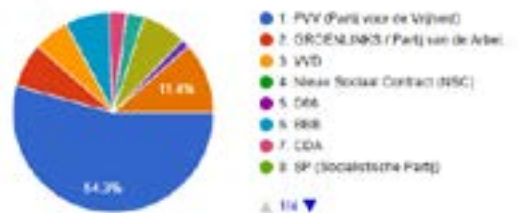
Hoe heb je gestemd ?

70 responses

Wat heb je gestemd ?

78 responses

DE WATERMANNEN VADER EN ZOON

In navolging van vader Max en dochter Natascha van Weezel, die elkaar – eerst op de Jonet.nl website en later in dagblad Trouw – brieven schreven, voeren Michel Waterman en zijn zoon Asjer een correspondentie in het NIW (Nieuw Israëlietisch Weekblad).

Na een week plaats Michel de brieven door op zijn [blog](#)

31 oktober 2025

Lieve Asjer,

Toen ik het huis uitging – ik was 19 en ging studeren in Breda – nam ik voor het eerst zelf een krantenabonnement. Dat werd Het Parool, de krant die ik van thuis kende, de krant die was voortgekomen uit het verzet, die destijds een enigszins linkse signatuur had én die nieuws uit Amsterdam bracht. Aan een krant raak je gehecht, vijfenvijftig jaar later ben ik nog steeds abonnee.

Ik realiseer me dat hier ook een gevaar in schuilt, dat je eigenlijk alleen het nieuws tot je neemt dat je graag wilt lezen, vaak geschreven door journalisten die in je eigen politieke hoek zitten, die dezelfde voorkeuren hebben. Het is belangrijk om ook kennis te nemen van andere invalshoeken. In de loop van de jaren hebben je moeder en ik er dan ook vaak een krant 'bij' gehad, maar Het Parool is altijd gebleven.

Columnisten geven een krant kleur, ze zijn in veel gevallen gezichtsbepalend. Denk aan Simon Carmiggelt met zijn Kronkels op pagina drie van Het Parool (sorry, ver voor jouw tijd, dat vergat ik even) of Martin Bril rechtsonder op de voorpagina van de Volkskrant. Ieder dagblad heeft wel zo'n "gezichtsbepaler," vaak meerdere.

Het Parool heeft de laatste tijd stevig ingegrepen in zijn columnistenbestand. Niet zo lang geleden werd Theodor Holman gewipt. Zijn niet-aflatende pro-Israël geluid viel blijkbaar niet goed. Nieuwe Parool-columnisten zijn overduidelijk pro-Palestijns, waar ik niet zo'n moeite mee heb, maar helaas vaak grimmig anti-Israël, wat ik wel problematisch vind. Maar zoals ik al zei: je moet ook schrijvers lezen met een totaal andere mening. Davka!

Eén van de relatief nieuwe Parool-columnisten is Dilara Bilgiç. Ik moet eerlijk bekennen dat ik haar niet altijd lees. Dat wil zeggen: ik begin wel, maar houd het vaak niet vol tot het eind. Bilgiç is zo rabbiaat anti-Israël, dat kan ik moeilijk verdragen. Met alle kritiek die ik zelf op de Israëlische regering heb, stuit de stellingname van Bilgiç me toch vaak tegen de borst. Het kán niet zo zijn dat Israël alleen maar bezig is met oorlogsmisdaden en alle Gazanen, inclusief de Hamasniks, slachtoffer zijn.

Toen ik deze week aan Bilgiç's column begon, dacht ik

in eerste instantie “daar gaan we weer.” Toch begon ik haar te begrijpen, ik herkende haar gevoelens. Substitutie was de oude en simpele truc die me zover bracht. Ze beschrijft hoe ze zich voelde bij één van de Rode Lijnprotesten, waar ze eerst niet heen wilde.

“Uiteindelijk stond ik er toch, met betraande ogen bovendien ... niet omdat je niemand om je heen hebt, vooral omdat je dit gevoel niet altijd goed kunt delen.”

Goh, herkenbaar dit.

Of: “De agenten naast me vroegen of ik mijn keffiyeh niet beter kon afdoen – ‘grimmige sfeer, mensen staren naar je’ ...”

Ook herkenbaar toch: keffiyeh – keppel.

Dan haalt Bilgiç theatermaker Laura van Dolron aan die vertelde over een man die tijdens de Vietnamoorlog elke avond met een kaars voor het Witte Huis protesteerde. Toen een journalist hem vroeg of hij echt geloofde iets te veranderen, antwoordde hij: “Ik doe het niet zodat het land verandert. Ik doe het zodat ikzelf niet verander.”

Dit moeten we vasthouden, Asjer. We moeten blijven geloven in onszelf, in onze normen en waarden. En die moeten we blijven uitdragen.

Gut sjabbes!

Je liefhebbende vader,

Michel

14 november 2025

Lieve pap,

In de jesjewe waar ik een tijdje verblijf is het gebruikelijk om op woensdagochtend sjachariet te davvenen bij de kotel. De jesjewe is egalitair; vrouwen hebben net als bij ons in de LJG dezelfde rol in de dienst als mannen. Dit gemengde gezelschap kan zoals je begrijpt niet terecht bij de ‘gewone’ kotel. Wij davvenen in het stukje daarnaast, het relatief nieuwe stuk naast de kotel waar de progressief-Joodse stromingen een plek hebben.

Niet zelden leidt het feit dat mannen en vrouwen daar samen staan tot een confrontatie met voorbijgangers. Ultraorthodoxe mannen proberen dan de dienst te verstoren. “Sjiekse!” wordt er naar onze vrouwen geroepen. Wat wij doen wordt gezien als een regelrechte aanval op de Joodse traditie. De confrontatie is doorgaans eenzijdig, met dit soort risjesmakers valt niet te praten.

Maar laatst kwam het in zo'n confrontatie toch tot een gesprek. Een van de verstoorders raakte in gesprek met onze rosj jesjewe, de rabbijn die aan het hoofd van ons instituut staat. "Hoe kan het toch," vroeg die man, "dat jullie dingen doen die lijnrecht tegen de halacha ingaan?"

Onze rosj jesjewe legde uit dat hij vindt dat een egalitaire dienst helemaal niet ingaat tegen de halacha. "Sterker nog," zei hij, "ik meen dat de halacha voorschrijft dat vrouwen deelhebben aan de mitswot. Dat is de manier waarop ik de halacha lees."

De man tegenover hem leek het even niet te begrijpen. Verwonderd keek hij hem aan en zei: "Geloof je echt dat dit de halacha is? Dat mannen en vrouwen samen het gebed kunnen doen?"

"Ja," antwoordde de rosj jesjewe.

Er leek iets in de man te veranderen. Het idee dat hij tegenover iemand stond die zich beroept op dezelfde traditie – het feit dat zij in zekere zin dezelfde taal spraken – leek een bijzonder effect te hebben. "Maar stel nou dat de masjiach komt," zei de man, "en die vertelt dat jij het bij het verkeerde eind hebt. Dat egalitaire diensten eigenlijk verboden zijn volgens de halacha. Zou je dan je mening veranderen?"

"Als ik het van de masjiach zelf zou horen, dan zou ik dat accepteren," antwoordde hij. 'En jij?' vroeg hij vervolgens, 'zou jij er vrede mee hebben als de masjiach komt en verklaart dat de halacha voorschrijft dat vrouwen ook deelhebben aan de mitswot? Zou jij dat accepteren?'"

"Ja," antwoordde de man. "Als de masjiach zegt dat ik het bij het verkeerde eind heb, dan kan ik niet anders dan mijn mening bijstellen."

Even was het stil. Toen zei de man die net nog schreeuwend naar de groep had staan roepen: "Dan zit er eigenlijk niets anders op dan geduld te hebben en te wachten tot de tijd komt waarnaar wij allebei naar uitkijken."

De man is daarna nooit meer tussen de schreeuwers gezien.

Het is soms, zoals je in je laatste brief schrijft, een kwestie van proberen je in te leven in de ander. Door jouw wisseltruc bijvoorbeeld. Of door te zoeken naar een gedeelde taal, naar een vorm van gemeenschappelijkheid die de kloof tussen twee mensen een klein beetje kan overbruggen. Daar, in het midden, kan je elkaar misschien even de hand schudden. Het besef dat je zelf nog wel eens ongelijk zou kunnen hebben vormt daarin een essentieel onderdeel.

Tot die tijd kunnen wij alleen maar wachten op het verlossende antwoord.

Struikelstenen bij het Dr. Sarphatihuis

Mijn naam is Sietske van der Waa en ik was tot begin 2024 werkzaam bij [Amsta](#) een organisatie voor ouderenzorg in Amsterdam.

Nadat er voor het Dr. Sarphatihuis, waar Amsta gevestigd is, een struikelsteen werd geplaatst kwam bij mij de vraag op of er niet meer Joodse bewoners leefden in het Dr. Sarphatihuis gedurende WOII. Dit heeft geleid tot onderstaand bericht.

Afgelopen periode heeft Amsta onderzoek gedaan naar de Joodse bewoners die tijdens de Tweede Wereldoorlog in het Dr. Sarphatihuis woonden. Het Dr. Sarphatihuis was toen bekend onder de naam Gemeentelijk verzorgingshuis voor ouden van dagen en is momenteel nog steeds in gebruik als verpleeghuis. Tot nu toe zijn er 39 namen gevonden. We hebben onderzocht wat het lot van elke bewoner was en op basis van het beschikbare archiefmateriaal geprobeerd een beeld te schetsen van hun leven. En we zijn op zoek gegaan naar hun nabestaanden.

Op 17 oktober van dit jaar zijn er ter nagedachtenis aan de voormalige bewoners, 20 struikelstenen geplaatst voor de ingang van het Dr. Sarphatihuis. Na het plaatsen van de stenen kwamen we samen in de Regentenzaal van het Dr. Sarphatihuis en zijn door nabestaanden/verwanten de levensverhalen verteld van de bewoners. Voor degenen waarvan wij geen nabestaanden hebben gevonden is het verhaal verteld door iemand van de Amsta organisatie. Het was een bijzondere dag en ontroerende dag. Het Parool besteedde eveneens aandacht aan deze

herdenking en plaatste een artikel in de krant van 18 oktober.

Voor de overige voormalige bewoners worden de stenen volgend jaar mei geplaatst. Wij willen daarom graag in contact komen met nabestaanden van deze bewoners. Bijgaand de lijst met namen van de bewoners van wie wij nabestaanden zoeken.

Bent u een nabestaande/familie van een van de bewoners dan ontvangen wij graag een bericht. U kunt mailen naar s.vanderwaa@amsta.nl.

Alvast hartelijke dank.

	Naam	Geb.datum	Plaats	Overlijdensdatum	Plaats
1	Carolina Kapper	04-05-1865	Amsterdam	13-11-1942	Auschwitz
2	Grietje van Beetz	27-03-1873	Amsterdam	13-03-1943	Sobibor
3	Simon Bakker	18-05-1872	Amersfoort	22-07-1942	Amsterdam
4	Gerson Dukker	09-05-1866	Amsterdam	24-09-1942	Auschwitz
5	Salomon de Beer	05-12-1872	Amsterdam	26-01-1943	Auschwitz
6	Joseph Lena	14-05-1857	Fanna (Italië)	02-01-1941	Amsterdam
7	Heintje Costima	23-04-1872	Amsterdam	24-09-1942	Auschwitz
8	Nathan Schrijver	28-05-1877	Amsterdam	13-03-1943	Sobibor
9	Rebecca Appelboom-Bronkhorst	15-03-1865	Londen	13-11-1942	Auschwitz
10	Benjamin de la Fuente	24-03-1879	Den Haag	31-08-1942	Amsterdam
11	Josina Cohen	08-12-1858	Anholt (Dld)	22-10-1941	Amsterdam
12	Rika Scharis-de Haas	30-05-1865	Ommen	13-11-1941	Amsterdam
13	Salomon Sigaar	14-03-1865	Norg	19-10-1941	Amsterdam
14	Raisia Scholtaia of Rajzla Zolta	15-09-1883	Sulmierzyce (Polen)	?	?
15	Hartog Groenstat	24-05-1888	Amsterdam	08-10-1942	Auschwitz
16	Benjamin Bleekroode	06-09-1884	Groningen	20-03-1943	Sobibor
17	Hartog Grootkerk	20-03-1884	Rotterdam	29-03-1942	Amsterdam
18	Marcus Haringman	03-12-1874	Amsterdam	24-09-1942	Auschwitz
19	Hendrikje Jacobs-van Leer	22-12-1856	Groningen	13-03-1943	Sobibor
20	Israel Jacobs	23-05-1873	Amsterdam	16-04-1943	Sobibor
21	Salomon Jacobs	04-12-1854	Amsterdam	13-03-1943	Sobibor
22	Barend Kool	08-11-1877	Amsterdam	24-09-1942	Auschwitz
23	Simon Mot	14-05-1875	Amsterdam	25-01-1943	Auschwitz
24	Pineas Ossedrijver	07-03-1865	Amsterdam	13-03-1943	Sobibor
25	Alexander de Roos	10-05-1864	Parijs	20-10-1941	Amsterdam
26	Lea Saksioni-Goudsmit	07-03-1881	Amsterdam	17-02-1942	Amsterdam
27	Elisabeth Schoenlapper	25-05-1875	Rijssen	13-11-1942	Sobibor
28	Samuel Swaab	27-02-1862	Amsterdam	24-09-1942	Auschwitz
29	Beletje Tertaas	23-09-1865	Amsterdam	13-05-1941	Amsterdam
30	Salomon Tas	13-12-1868	Amsterdam	05-03-1943	Sobibor
31	Mozes Benedictus Sons	15-12-1879	Den Haag	?	?
32	Sophia de Haan-Slager	23-03-1875	Steenwijk	26-03-1944	Auschwitz
33	Alexander Koekoek	13-01-1883	Amsterdam	24-09-1942	Auschwitz

Er werd thuis niet over de oorlog gesproken

Vlak voor sluiting van deze Aleh spraken we met met Sietske van de Waa van Amsta. Zij meldde als volgt:

We zoeken van 33 bewoners nabestaanden omdat we de overigen al gevonden hebben. Deze waren aanwezig bij de plaatsing van de stenen op 17 oktober j.l. O.a drie tachtig plussers vertelden het levensverhaal van hun familielid. De rode draad was dat er over de oorlog niet werd gesproken vroeger thuis. Een ander gemeenschappelijk feit was dat zij het bestaan van hun familielid niet kenden. Alle drie waren zeer geëmotioneerd dat zij nu in het Dr. Sarphatihuus aanwezig waren om een struikelsteen te plaatsen voor hun familielid.

Met het plaatsen van de stenen hebben we de allerarmste bewoners van Amsterdam uit die tijd weer een naam gegeven en door het vertellen van hun levensverhalen weer een gezicht gegeven.

We hadden de afspraak met de Stichting Stolpersteine dat volgend jaar 15 mei de overige stenen geplaatst zouden worden. Wij ontvingen onlangs een brief van de stichting dat zij minder stenen gaan maken en dat plaatsing wordt uitgesteld. We zijn het hier niet mee eens en nog in gesprek hierover met de stichting.

Sinds 7 oktober is niets meer vanzelfsprekend in onze gemeenschap. De oorlog kwam niet alleen ons land binnen, maar ook onze straten, onze families, onze dagelijkse intimiteit. In Mazkeret Batya – mijn thuis en mijn werkgebied als fotograaf – raakten we dierbaren kwijt. Sommigen kende ik goed, anderen heb ik nooit ontmoet. Maar hun verhalen werden onderdeel van mijn eigen leven, en daarmee onderdeel van mijn fotografie.

Persoonlijke Artistieke Verklaring - "Still Here - Nog Altijd Hier"

Door Louis Weijl

In de eerste maanden na het uitbreken van de oorlog merkte ik dat ik nauwelijks kon functioneren als fotograaf. De opdrachten droogden op; feestelijke momenten verdwenen uit de kalender; en ik had eenvoudigweg niet de emotionele ruimte om met mijn camera te werken alsof alles normaal was.

Toch voelde ik een groeiende noodzaak om iets te doen. Demonstreren in Tel Aviv, meebewegen in de massa's – dat is nooit mijn wereld geweest. Maar beeld creëren? Dat is mijn taal. Dat is hoe ik betekenis kan geven aan chaos, en hoe ik in tijden van duisternis toch probeer richting te vinden. Zo werd langzaam het fotografieproject rond de ontvoerden geboren: niet uit artistieke ambitie, maar uit een diepe behoefte om aanwezig te zijn, om te getuigen, om vast te houden aan de menselijkheid die zo bruto werd aangevallen.

Persoonlijke Verliezen, Collectieve Rouw

Onze gemeenschap werd zwaar getroffen. In Mazkeret Batya alleen al woonde ik zo'n acht tot tien begrafenissen bij – van mensen die in hun huis, op straat, op hun legerbasis, in de kibboetsen rond Gaza, of bij het Nova-festival werden vermoord. Daarnaast was er de dubbele begrafenis in Omer, van de zus en zwager van een van mijn beste vrienden.

Sommige families kende ik van dichtbij; vaak had ik hen gefotografeerd tijdens gelukkige jaren vol bar mitswa's, verjaardagen en familiebijeenkomsten. Andere

families kende ik niet persoonlijk, maar dat maakte de rouw niet minder. Ik voelde dat ik moest komen. Niet omdat het verwacht werd, maar omdat dit onze gemeenschap is. Onze mensen. En omdat afwezig blijven voelde alsof ik een draad liet vallen in het web dat ons als samenleving bijeenhoudt.

De Jurken – Symboliek van Licht en Schaduw

In de maanden die volgden, begon ik te zoeken naar een visuele taal die kon uitdrukken wat woorden nauwelijks konden dragen. Zo ontstonden de jurken – een onverwachte richting, vooral omdat ik geen modeontwerper ben. Maar juist die onbevangenheid gaf ruimte om te creëren zonder beperkingen. De lange zwarte jurk werd het eerste en centrale symbool. De kleine zwarte vlinders onderaan vertegenwoordigen de schaduwzijde van deze periode: het trauma, het verlies, de angst, de nacht die over ons land viel. De grotere gouden vlinders die daarboven dansen, belichamen het tegenovergestelde: hoop, veerkracht, het verlangen naar bevrijding, en bovenal de zekerheid dat het goede de duisternis kan overstijgen. Het feit dat beide aanwezig zijn – en elkaar raken – weerspiegelt de realiteit zoals wij die leven: rouw en hoop die gelijktijdig bestaan. Later ontstonden de blauwe en witte jurken, met subtiel en minder subtiel verwijzingen naar de Magen David. Zij zijn geboren uit een andere emotie: de noodzaak om opnieuw te bouwen, om te helen als natie, en om te erkennen dat hoe meer ontvoerden terugkeerden, hoe sterker onze roep werd om eenheid en herstel. Deze jurken staan niet voor de oorlog, maar voor het land dat probeert door te ademen.

Waarom Dit Project?

Als fotograaf in Mazkeret Batya zie ik mijn werk niet als een verzameling mooie beelden, maar als een document van het leven om mij heen. In deze context werd mijn camera een instrument van herinnering. De mensen die werden vermoord, de families die ontwricht werden, de kinderen die zonder ouders achterbleven: zij mogen niet verdwijnen in statistieken, niet worden overschreeuwd door politieke retoriek, en zeker niet worden vergeten in een wereld waarin antisemitisme en extremisme opnieuw voet aan de grond krijgen. Het project wil dit laten zien:

Achter elke ontvoering staat een mens. Iemand met een familie, een naam, een stem, een verhaal. En dat verhaal moet blijvend verteld worden, keer op keer, als verzet tegen ontmenselijking en haat.

Tot Slot

Ik geloof niet dat kunst een oplossing biedt voor oorlog. Maar ik geloof wel dat kunst een plaats kan creëren waar menselijke waardigheid, stilte, en aandacht kunnen bestaan. In die ruimte kunnen we rouwen, herinneren en hopen tegelijk.

Dit project is mijn manier om te zeggen: **Wij zijn er nog. Zij zijn er nog. En hun verhalen blijven.**

Afgelopen september vond er in Jeruzalem een bijzondere bijeenkomst plaats. Onder de muren van de Oude stad, in het Menachem Begin Heritage Centre, vond er een reünie plaats van de leden, medewerkers en vrijwilligers van het Solidariteitscommitee voor Russische Joden (officieel geheten Stichting Solidariteit voor de Joden in de Sovjet-Unie), dat in de jaren '70 en '80 een unieke rol speelde - wereldwijd - in de strijd voor de vrijheid van joden in de Sovjetunie.

REBELLIE VAN DE HOOP

Door Ya'akov Almor

Aline Pennewaard signeert haar boek
– foto credit Yuval Cohen Harounoff

Alon Shoham, hoofd van Nativ-
foto credit Yuval Cohen Harounoff

Ik noem het een reünie, omdat het zo voelde. Sommige van de betrokken mensen had ik al in geen 45 jaar meer gezien. Ook Avital en Nathan Sharansky waren van de partij! Op de bijeenkomst werd de kersverse documentaire *Rebellie van de Hoop* vertoond. De documentaire werd gemaakt op basis van het boek van Aline Pennewaard "*Rebellie van de Hoop*," waarin de geschiedenis van het Solidariteitscommitee is beschreven en in september 2023 uitkwam. Door de 7 Oktoberramp kwamen de plannen om het boek in Israel te promoten in het gedrang en het duurden tot september van dit jaar voor het zover was. De drijvende krachten achter de bijeenkomst, Sylvia en Albert Milhado, mogen met name tevreden zijn met het resultaat!

Ik raad onze lezers aan de documentaire te bekijken en ook het boek, uitgegeven bij Ezo wolf Uitgeverij, aan te schaffen en te lezen. Hier leest dan hoe voor een enkele keer heel Nederland, onder de bezielende leiding van Rabbijn Awraham Soetendorp, zich inzette voor de strijd om Joden uit de Sovjetunie vrij te krijgen, onder het slogan "Sjelach et Ami," "Let My People Go!"

In mijn tweede studiejaar Semitische Talen, in 1978, werd ik door medestudent Saralyn (Sossi) Bosner "geronseld" voor de Student Struggle for Soviet Jewry (SSSJ). Al gauw waren wij in Amsterdam samen de 'motoren' van deze beweging en werkten nauw

Videoboodschap van Awraham Soetendorp
– foto credit Yuval Cohen Harounoff

samen met het Solidarieteitscommitee. U leest het allemaal in het boek.

In 1980 werden Sossi en ik door Nativ uitgezonden voor een reis naar de Sovjetunie waar wij clandestien zgn refuseniks zouden ontmoeten. Refuseniks waren Joodse, zionistische activisten die een uitreisvisum naar Israël geweigerd was, maar daarop tegelijkertijd door de Sovjetautoriteiten zodanig het leven zuur gemaakt werden, dat ze nergens meer aan te pas kwamen in de maatschappij. Dit komt zowel in het boek als documentaire uitgebreid ter sprake.

Sossi en ik maakten een relatief lange reis. We bezochten refuseniks in Kiev, Odessa, Kishinev, Moskou en Leningrad. Het was een onvergetelijk reis die mij in grote delen nog steeds op het netvlies zit, ook 45 jaar later! Voor mij persoonlijk was deze reis, de ontmoetingen, gesprekken, ervaringen, levensbepalend. Maar daarover misschien een andere keer.

Weinigen beseffen hoe belangrijk de integratie van zo'n 1.3 miljoen immigranten uit de voormalige Sovjetunie voor Israël is geweest – economisch, cultureel, culinair, enz. Het begrip "Israel Startup Nation" en de gigantische

Sylvia Milhado en Chaya Brasz–
foto credit Yuval Cohen Harounoff

Nathan Sharansky

Albert Milhado en
Marriet Schuurman
– foto credit Yuval
Cohen Harounoff

ontwikkeling en groei van Israël's hightech industrie zou zonder de influx van het ongekend rijke menselijke kapitaal van deze immigranten nooit mogelijk zijn geweest. Economisch, cultureel en niet te vergeten culinair hebben "De Russen" Israël voortgestuwd en voor altijd ten goede veranderd.

Mijn tweede dochter, Noam, zou zonder haar muzikale opleiding door gedreven "Russische" muzikleraren niet als klarinetiste in het legerorkest hebben gediend. (Zij: Abba, nu moeten we alweer bij [President] Peres op de residentie spelen, en daarvoor nog op het vliegveld wanneer Obama aankomt! Wat een gedoe!) Ik: "Meid, wat een voorrecht, waar klaag je over?]

Ergens eind jaren '90 liep ik in Ramat Gan naar de diamantbeurs waar ik toen werkte. Uit het grote kantoor van Bezeq, de Israëlische PTT, kwam een kleine man met

grote baard en een ouderwetse pet naar buiten. Ik keek, en keek nog eens en riep uit: "Genady Genusov?"

Verbaasd bevestigde hij dat maar zei onmiddellijk dat hij al jaren niet meer zo heet. "Ik heet nu..." en noemde een Hebreeuwse voor- en achternaam die ik me nu niet meer herinneren kan.

We spraken even. Hij werkte nu voor Bezeq. Ik vroeg of hij zich misschien ons bezoek aan hem in Leningrad, in 1980, herinnerde.

"Je was er met een Amerikaanse, niet?"

Jazeker, die bezoeken waren onze lifelines.

Ze hielden ons overeind.

Maar nu zijn we hier, Baruch HaShem, in Israël, en het gaat goed met ons!"

Nathan en Avital Sharansky–
foto credit Yuval Cohen Harounoff

Marriet-Schuurman, Ambassadeur
Koninkrijk der Nederlanden in Israël –
foto credit Yuval Cohen Harounoff

LEVIE ENAMELS

Moozelbank 8 | 2317 MD Leiden
 NL54 INGB 0004 7678 59

T +31 (0)71 521 11 65 | M +31 (0)6 13 37 95 62
 E levie.lee@gmail.com
 I www.leelevie.nl

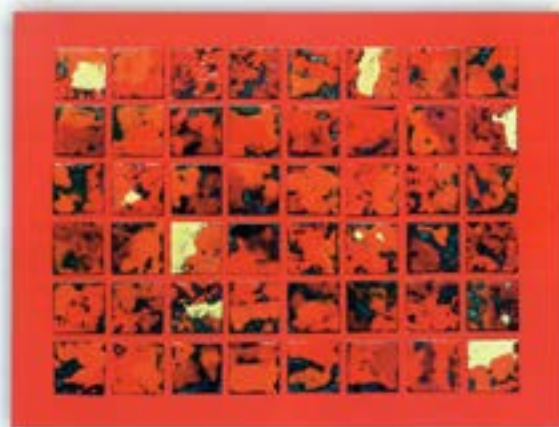
LEO LEVIE

Leo Levie is een geboren (1947) en getogen Rotterdammer. Hij deed zijn schoolopleiding (hbo-a) in de Maastad en volgde hierna de Hogere Hooischool in Scheveningen. Daarna was hij werkzaam bij verschillende bedrijven als commercieel medewerker. Hij verhuisde in 1975 naar Leiden en werd Rekenplichtige bij het Rijksmuseum voor Volkenkunde, waar hij in totaal dertien jaar werkte. Ook was hij een aantal jaeren werkzaam bij de Faculteit Sociale Wetenschappen van de Universiteit Leiden. Van 1996 tot 2009 werkte hij fulltime als secretaris van de Joodse Gemeente Leiden, waar hij in 1978 als vrijwilliger begon. Van 1983 tot 2019 was hij coördinator van het Joods Studiecentrum in Leiden. Voorts is hij als bestaarder actief in een aantal Joodse instellingen. Voor zijn vele vrijwilligerswerk werd hij in 2003 koninklijk onderscheiden en benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje Naassau.

De belangstelling voor de emailleerkunst is ontstaan tijdens arbeidstherapie. Hij kocht al begin jaren zeventig een emailleeroven en ontwikkelde zich als autodidact. Hij emailleert zowel nat als droog en ook zowel figuratief als non-figuratief.

LEVIE ENAMELS

QUALITY HANDMADE ENAMELS & CERAMICS

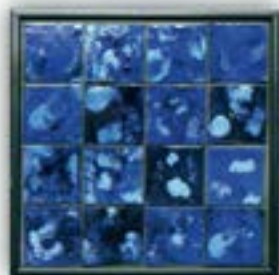
BY LEO LEVIE

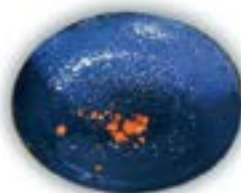
2.

6.

7.

12.

13-15.

IOH KANTOOR

tel: 058-5625575

IOHolland.office@gmail.com

www.ioh.co.il

www.facebook.com/IrgoenOleiHolland

LEDEN VAN HET HOOFDBESTUUR

Sef van Ments

Voorzitter (Dagelijks Bestuur)
vanments@xs4all.nl

Gideon van der Sluis,
penningmeester
James Loewenstein,
vice-voorzitter, secretaris
Yvonne Ben-Hador
Malka Shamir-de Leeuw
Itamar Engelsman
Sef van Ments

AFDELINGEN

JERUZALEM

iohjerusalem@gmail.com
Voorzitter: **Eliahoe Philipson**
Penningmeester:
Mieke Waterman-Daniels
mirjammieke.daniels@mail.huji.ac.il
Secretaris: **Dini Goldschmidt**
Tel: 050-6748552
Facebook: Irgoen Olei Holland
Jeruzalem

NETANYA-SHARON

Secretaris: **Alice Markowitz**
Voorzitter: **Yvonne Ben-Hador**
tel: 09-7748007 yb0712@gmail.com
Penningmeester: **Henry Velleman**
tel: 09-7444082
henryve31@gmail.com
Secretariaat:
netanya.sharon2@gmail.com

TEL AVIV

Itamar Engelsman

itamar.engelsman@me.com
054-4336879

BE'ER SHEVA

voorzitter: **David de Leeuw**
tel: 054-4260792

OUDERHUIZEN

BETH JULIANA

David Raziël 22 | 4681222 Herzliya
tel: 09-9704646 fax: 09-9576529
office@beth-juliana.co.il
www.beth-juliana.co.il

BETH JOLÉS

Kikar Harakafot 1 | 3474901 Haifa
tel: 077-7374100 fax: 04-8372891
joles@joles.co.il | www.joles.co.il

SOCIALE ZORG

NINI CZOPP

Vereniging voor maatschappelijke dienstverlening voor holocaustoverlevenden, ouderen en hun families
tel: 09-9794146 | fax: 077-4702099
Galit@nini.org.il
www.nini.org.il
Postadres: PO Box 8112; 4918002
Petach Tikva

FONDSEN

KEREN MEJEOCHEDET

tel: 058-5625611
IOHolland.office@gmail.com

JAD DAVIDS

POB 5207 | 4615102 Herzliya
tel: 054-7600043
davidsfonds60@gmail.com
www.jad-davids.com

NEDERLANDSE OVERHEID

AMBASSADE

Beit Oz, 13e verdieping
Abba Hillel 14, Ramat Gan
POB 1967, 5211802 Ramat Gan
tel: 03-7540777 | fax: 03-7540749
tel@minbuza.nl

VenO - WUV

Bezoekadressen op afspraak:

Nederlandse Ambassade – afd.
VenO Abba Hillel 14 (13e etage)
Ramat Gan. Tel: 03-7540741
Maak de goede keuze in het menu:
toets 1 voor Nederlands; 2 voor Engels; 3 VenO afdeling. Bereikbaar
maandag t/m vrijdag 9:00-12:00

Andere sprekers:

Beth Joles Haifa - 077-7374100
Beth Juliana Herzliya - 09-9704646
Jeruzalem - 03-7540741
tel-veno@minbuza.nl

IOH-leden in de VenO Clientenraad

Rob Coopman 052-3458304
David Eisenmann 08-9761618
Barend Elburg 054-4779930
yselburg@gmail.com
Elly Maoz-Drukker 09-8998367
Chanoch Mogendorff 052-3990636
Malka Shamir-de Leeuw
052-2700665
Loeki Themans 050-7955332
themans@bezeqint.net
Ruth Vleeschouwer

OVERIGE ORGANISATIES

AKEVOTH

De genealogische website is nog te bereiken via:
www.dutchjewry.org

ELAH - Psycho-sociale begeleiding

Yigal Allon 157/941
6744365 Tel Aviv
tel: 03-6910921 fax: 03-6951574
info@elah.org.il
Aanmelding voor behandeling:
1-800-800-440
Kantoor en administratie:
050-6644000 www.elah.org.il

SNBN - Stichting Nederlanders Buiten Nederland

Vertegenwoordigers Israel:
chayabrasz@gmail.com
Marina de Leeuw,
marinaSNBN@gmail.com
harrypolak@gmail.com
www.nederlandersbuitennederland.nl

Stichting GOED - Grenzeloos Onder Een Dak

Voor Nederlanders in het buitenland
www.stichtinggoed.nl/goed

FACEBOOK -groepen

סוה ארגון עולי הלנד
Irgoen Olei Holland Jeruzalem
Dutch Forum Israel
Dutch Jerusalem
Nederlandse vrouwen in Israel
Embassy of the Kingdom of the Netherlands in Israel

HOI-emailgroep

Vrije discussie tussen leden onderling.
Geef je op bij:
daviddeleeuw@gmail.com

IOH-mail

<https://groups.google.com/u/1/g/ioh-mail>
Sinds 2006 stuurt de IOH via de IOH-mail mededelingen door voor de Nederlandse gemeenschap in Israel.